

RAPPORT II

De inzet van jeugd- en jongerenparticipatie

Het perspectief van beleidsmakers bij de gemeente Rotterdam

Auteurs: Irene Fierloos, Lysanne te Brinke, Betsie Loeffen, Susanna Osinga en Arwin van Buuren

Vormgeving en illustraties: Susanna Osinga

DOI: 10.25397/eur.25722381

HEALTHY START CONVERGENCE
TU DELFT
ERASMUS MC
ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

ROTTERDAM, MEI 2024

Samenvatting

Kinderen en jongeren hebben het recht om betrokken te worden bij beleid en beslissingen die hun leven raken. Betekenisvolle participatie kan een positieve invloed hebben op hun welzijn en zorgt ervoor dat beleid beter aansluit bij hun leefwereld en behoeftes. Steeds meer gemeenten willen aan de slag met jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. In de praktijk blijkt dit echter beperkt te worden ingezet, ondanks de vele tools en aanpakken die inmiddels zijn ontwikkeld.

Vanuit de Healthy Start Convergence zijn we gestart met een 2-jarig ontwerpproject (2023-2025) om inzicht te krijgen in hoe jeugd- en jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid verbeterd kan worden. We hebben onderzocht welke factoren samenhangen met de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie (4 t/m 26 jaar) voor de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid. In totaal hebben negentien ambtenaren bij de gemeente Rotterdam deelgenomen aan een diepte-interview.

Uit deze interviews blijkt dat factoren op zowel individueel als contextueel niveau van invloed zijn op de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Eén van de individuele factoren is het belang dat beleidsadviseurs hechten aan participatie en of zij ervaringskennis zien als (essentiële) kennisbron voor beleid. Ten tweede spelen opvattingen over kinderen en jongeren een rol. Het idee dat zij niet op participatie zitten te wachten belemmert de inzet van participatie. Ten derde twijfelt een deel van de beleidsadviseurs over hun kennis en vaardigheden om contact te leggen met kinderen en jongeren en participatie vorm te geven. Tot slot is het verloop van participatietrajecten volgens respondenten onzeker. Angst om valse verwachtingen te scheppen kan hen ervan weerhouden om met participatie aan de slag te gaan. Ook op contextueel niveau spelen diverse factoren die de inzet van participatie eerder remmen dan stimuleren. Van hogerop wordt er volgens de meerderheid van de respondenten niet duidelijk aangestuurd op de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Dit resulteert in onzekerheid over of het wel de bedoeling is om hiermee aan de slag te gaan. Andere contextuele factoren die de inzet van participatie belemmeren zijn een focus op de meetbaarheid van prestaties, vertraging door bureaucratie en ongeschreven regels die beleidsadviseurs extra voorzichtig maken. De inzet van participatie in beleid is nog geen onderdeel van de gangbare manier van werken. Met name onder tijdsdruk en bij een gebrek aan budget wordt er al snel van jeugd- en jongerenparticipatie afgezien. Jeugd- en jongerenparticipatie in beleid wordt op dit moment vooral ingezet door beleidsadviseurs die hier vanuit hun eigen overtuigingen het initiatief voor durven te nemen.

Op basis van de interviews stellen we vast dat er niet één factor doorslaggevend is. Verschillende individuele en contextuele factoren grijpen op elkaar in. Om jeugd- en jongerenparticipatie in beleid te verbeteren is er dus een samenhangende aanpak nodig die inspeelt op een combinatie van factoren. We beschrijven twee richtingen die hiervoor kunnen worden ingezet. De eerste richting zet in op het organiseren van reflectie en dialoog binnen de gemeentelijke organisatie, om tot een gedeeld normatief kader te komen. Dit moet antwoord geven op de vraag: wat zijn onze ambities en kaders ten aanzien van jeugd- en jongerenparticipatie en wat verwachten we daarin van elkaar? Dit moet ruimte en houvast geven aan betrokkenen om werk te maken van participatie. De tweede richting zet in op het doorbreken van koudwatervrees, het opbouwen van vertrouwen en in actie komen: participatie is ook een kwestie van durven en doen.

In de volgende fase willen we via co-creatie sessies samen met respondenten een meer gerichte aanpak ontwikkelen die helpt om jeugd- en jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid naar een hoger plan te tillen.

FACTOREN

Contextuele factoren

Individuele factoren

Een gedeelde visie
op participatie

Organisatiestructuur

Opvattingen over
kinderen en jongeren

:

1. Inleiding

Vanuit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (artikel 12) hebben alle kinderen en jongeren het recht om betrokken te worden bij beleid en beslissingen die invloed hebben op hun leven (1). Succesvolle participatie kan hun zelfvertrouwen versterken en draagt bij aan de ontwikkeling van democratische vaardigheden en burgerschap (2). Beleid en projecten die samen met kinderen en jongeren worden vormgegeven sluiten beter aan bij hun leefwereld en bij wat zij nodig hebben. Ook heeft het een grotere kans van slagen doordat er meer draagvlak voor is (2-5). Steeds meer gemeenten willen kinderen en jongeren betrekken bij beleid, projecten en beslissingen die hen aangaan, maar hierbij spelen verschillende uitdagingen. Grote groepen kinderen en jongeren worden op dit moment nog niet bereikt en kinderen en jongeren die wel deelnemen voelen zich niet altijd gehoord (6, 7).

Vanuit de Healthy Start Convergence (<https://convergence.nl/nl/healthy-start/>) zijn we in maart 2023 gestart met een 2-jarig ontwerpproject om te onderzoeken hoe jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid verbeterd kan worden. Onze eerste stap was om in kaart te brengen welke kennis en ervaring er al is. We hebben twaalf 'best-practice' interviews gehouden met organisaties die zich in Rotterdam en in andere delen van Nederland inzetten voor jongerenparticipatie in beleid. Aan de hand van de vijf dimensies van het CLEAR-framework ('Can do', 'Like to', 'Enabled to', 'Asked to' en 'Responded to') hebben we in ons eerste rapport beschreven welke strategieën zij inzetten om jongerenparticipatie vorm te geven (8). Een belangrijk inzicht is dat er al veel tools en aanpakken zijn ontwikkeld om jongerenparticipatie in beleid betekenisvol vorm te geven. Deze worden in de praktijk echter nog relatief weinig ingezet (8). Om jeugd- en jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid te kunnen verbeteren is het van belang om te begrijpen wat hier de oorzaken van zijn.

Uit eerder onderzoek blijkt dat de houding van ambtenaren ten aanzien van participatie samenhangt met de inzet van participatie in beleid (9, 10). Uit een systematische literatuurstudie van Michgelbrink en van de Walle (10) komt naar voren dat deze houding wordt beïnvloed door verschillende factoren, waaronder persoonlijkheid, eerdere ervaringen en normen en waarden van ambtenaren, maar ook door factoren die gerelateerd zijn aan het participatieproces, de organisatiestructuur, de organisatiecultuur en de bredere context (10). Er is echter nog weinig onderzoek gedaan naar factoren die samenhangen met de inzet van specifiek jeugd- en jongerenparticipatie, terwijl dit mogelijk extra uitdagingen met zich meebrengt (11, 12). Voor kinderen en jongeren is het namelijk minder vanzelfsprekend om te participeren omdat zij zich in een andere levensfase bevinden dan volwassenen (11). Uit een Australisch onderzoek blijkt dat beleidsadviseurs soms weinig vertrouwen hebben in de motivatie van kinderen en jongeren en denken dat hun kennis en expertise niet toereikend is om deel te nemen (12). Dit soort opvattingen kunnen de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid belemmeren.

Voor dit ontwerpproject is het belangrijk dat we de lokale situatie in Rotterdam vanuit verschillende perspectieven zo goed mogelijk begrijpen. Dit biedt aanknopingspunten voor het ontwikkelen van een aanpak die hierop inspeelt (13). Om inzicht te krijgen in het perspectief van beleidsadviseurs hebben we negentien interviews gehouden bij de gemeente Rotterdam. In dit tweede rapport delen we de uitkomsten van deze interviews.

Waarom Rotterdam?

Door de Rotterdamse gemeenteraad is naar aanleiding van een recent onderzoek van de Kinderombudsman Rotterdam-Rijnmond (14) een motie aangenomen om kinderen en jongeren structureel te betrekken bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid, projecten en regelingen die hen aangaan. In 2024 wordt er binnen de gemeente Rotterdam een beleidskader jeugd- en jongerenparticipatie geschreven. In dit kader wordt beschreven hoe jeugd- en jongerenparticipatie kan worden vormgegeven. Daarnaast is er aandacht voor het bevorderen van de daadwerkelijke inzet van participatie. Er is draagvlak voor het doen van (actie)onderzoek naar factoren die samenhangen met de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Dit maakt Rotterdam een geschikte proeftuin voor dit ontwerpproject.

1.1 Vraagstelling

De vraag die we beantwoorden is:

‘Welke factoren beïnvloeden of een beleidsadviseur jeugd- en jongerenparticipatie inzet voor de ontwikkeling, uitvoering of evaluatie van beleid?’

1.2 Aanpak

Tussen augustus 2023 en februari 2024 zijn er negentien diepte-interviews gehouden met Rotterdamse ambtenaren die zich inzetten voor jeugd- en jongerenbeleid en/of participatie. De ambtenaren zijn uitgenodigd via het netwerk van het Actieplan Vastpakken en niet loslaten, via een oproep op het intranet van de gemeente en via de sneeuwbalmethode. In totaal hebben veertien beleidsadviseurs/projectleiders deelgenomen en één communicatieadviseur (aangeduid met 'BC1-BC15'), twee jongerenconsulenten/jeugd- en gezinscoaches (aangeduid met 'JG1-JG2') en twee managers (aangeduid met 'M1-M2'). Vijftien interviews zijn 1-op-1 afgenomen en twee interviews in duo's van beleidsadviseurs (BC3 en BC8; BC2 en BC9). Om de anonimiteit van de respondenten te kunnen waarborgen hebben we ervoor gekozen om hun specifieke functies in dit rapport niet te noemen. De respondenten werken vanuit verschillende clusters (Maatschappelijke Ontwikkeling, Werk en inkomen en Dienstverlening). Respondenten zijn werkzaam binnen verschillende teams en afdelingen, waaronder: armoede en schulden; jeugd; sport; participatie en verkiezingen; wijken, welzijn en informele zorg. Een aantal respondenten werkt aan specifieke projecten en programma's, waaronder Preventie met gezag, Rotterdam sterker door jongeren (afgerond), Urban sports, het actieplan Vastpakken en niet loslaten, programma Toeslagen en het project Kinderburgemeester. Deelname aan de interviews was geheel vrijwillig. De respondenten hebben informed consent gegeven voor hun deelname.

De interviews duurden 45-90 minuten en vonden plaats op locatie en in enkele gevallen (op verzoek van de respondent) via Teams. Alle interviews zijn opgenomen, getranscribeerd en geanalyseerd in ATLAS.ti 23.1 via een thematische analyse. De interviewvragen zijn te vinden in Bijlage I. Deze vragen vormden een leidraad voor het gesprek, maar er was veel ruimte voor onderwerpen die de respondenten zelf naar voren brachten. Tijdens de interviews zijn foto's van fictieve participatiebijeenkomsten voorgelegd en is gevraagd om hierop te reageren (Zie Bijlage II). Foto's kunnen herinneringen, associaties en emoties oproepen, wat interviews verrijkt (15). Voor de analyse is gebruik gemaakt van inductieve redenering, gebaseerd op grounded theory. Concepten die tijdens de gesprekken naar voren kwamen zijn gelabeld met open codes; deze codes zijn tijdens het analyseproces verder aangescherpt en ingedeeld in 'individuele factoren' en 'contextuele factoren'. Individuele factoren verwijzen naar factoren die (vooral) betrekking hebben op het individu; contextuele factoren verwijzen naar factoren die (vooral) betrekking hebben op de organisatiestructuur en/of cultuur. In aanvulling op de interviews hebben we twee 'research by design' acties ingezet om meer inzicht te krijgen in thema's die tijdens de interviews naar voren kwamen: 1) een actie in het Timmerhuis om in gesprek te gaan met een brede groep ambtenaren en 2) een actie om in gesprek te gaan met Rotterdamse jongeren over de rol die zij willen hebben in plannen van de gemeente. De methoden beschrijven we in bijlage III en IV.

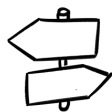
Op verzoek van de gemeente zijn we in gesprek gegaan over participatie van zowel kinderen als jongeren. Binnen de gemeente verwijst de term 'jeugd' naar de leeftijdsgroep 4 t/m 22 jaar en de term 'jongeren' (meestal) naar 16 t/m 26 jaar, al wisselt dit soms. Ook zit hier dus enige overlap tussen. Voor dit onderzoek hanteren we om die reden een brede definitie van 4 t/m 26 jaar. Wanneer het in dit rapport specifiek gaat over 'kinderen' verwijzen we naar de leeftijdsgroep van 4 t/m 11 jaar en wanneer het gaat over 'jongeren' verwijzen we naar de leeftijdsgroep van 12 t/m 26 jaar.

1.3 Reflectie op de aanpak

Onze aanpak kent voor- en nadelen. Ten eerste zijn beleidsadviseurs die deelnemen aan de interviews (waarschijnlijk) bovengemiddeld geïnteresseerd in het thema jeugd- en jongerenparticipatie. Naar verwachting is deze groep niet representatief voor alle beleidsadviseurs bij de gemeente Rotterdam. Desondanks hebben de interviews ons inzicht gegeven in mogelijke barrières voor de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie. Via de Timmerhuisactie (Bijlage III) zijn we hier met een bredere groep ambtenaren over in gesprek gegaan. Een tweede punt is de keuze voor een inductieve benadering. Enerzijds geeft dit ons inzicht in de factoren die volgens beleidsadviseurs het meest relevant zijn voor de ontwerpfase, waardoor we de aanpak goed kunnen afstemmen op de lokale context. Anderzijds zijn hierdoor niet alle factoren die mogelijk samenhangen met de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie meegenomen. Op basis van voorgaand onderzoek zijn factoren als demografische kenmerken van beleidsadviseurs, de kenmerken van verschillende beleidsdomeinen, structuren voor besluitvorming, managementstijlen en factoren die gerelateerd zijn aan de bredere (politieke) context ook van belang (9), hier kan in vervolgonderzoek extra aandacht voor zijn. Tot slot is dit onderzoek niet gericht op het maken van een vergelijking tussen factoren die samenhangen met de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie en factoren die samenhangen met de inzet van participatie door volwassenen. Wanneer we onze resultaten vergelijken met de resultaten van eerder onderzoek naar de inzet van participatie door volwassenen (9, 10) zien we dat soortgelijke factoren een rol spelen, maar dat de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie extra uitdagingen meebrengt; daar gaat dit rapport op in.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de definitie van 'jeugd- en jongerenparticipatie' en de huidige situatie van jeugd- en jongerenparticipatie in de gemeente Rotterdam. Hoofdstuk 3 gaat over de factoren die van invloed zijn op het al dan niet inzetten van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Hoofdstuk 4 is een synthese van de bevindingen en gaat in op twee mogelijke richtingen voor het verbeteren van jeugd- en jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid. Hoofdstuk 5 is een reflectie door praktijkpartners.

2. Jeugd- en jongerenparticipatie in Rotterdam

2.1 Wat is jeugd- en jongerenparticipatie?

Definitie

Volgens respondenten betekent jeugd- en jongerenparticipatie in beleid dat kinderen en jongeren *'meedoen, meedenken en meebeslissen'* over beleid, programma's, projecten en interventies. Een aantal respondenten noemt hierbij de 'Participatiecirkel' die binnen de gemeente Rotterdam vaak wordt gebruikt en vier typen participatie onderscheidt: *'meedenken', 'meebeslissen', 'samen doen' en 'zelf doen'*. *'Zelf doen'* ofwel *'stukjes echt overgeven aan jongeren'* wordt gezien als een relatief nieuwe vorm waar de gemeente nog meer mee kan experimenteren. Participatie is volgens de respondenten mogelijk in verschillende beleidsfasen en in verschillende vormen. Het draait volgens hen om *'meedoen in ontwerp, besluitvorming, uitvoering en evaluatie'*.

Verskil jeugd- en jongerenparticipatie en participatie door volwassenen

Een deel van de respondenten geeft aan dat zij terughoudend zijn in het maken van een onderscheid tussen jeugd-/ jongerenparticipatie en participatie van volwassenen. Zij zien vooral veel overeenkomsten in participatie door verschillende doelgroepen:

Wel of geen onderscheid?

De discussie over het maken van een onderscheid tussen kinder- en jongerenparticipatie enerzijds en participatie door volwassenen anderzijds, wordt ook gevoerd binnen de wetenschappelijke literatuur (11, 16).

Een argument voor het maken van een onderscheid is dat kinderen en jongeren zich in een andere levensfase bevinden dan volwassenen, waarbij het voor hen minder vanzelfsprekend is om te participeren (11). Om vormen van participatie zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de behoeftes en leefwereld van kinderen en jongeren helpt het om doelgroep-specifieke kennis en expertise te ontwikkelen (11, 16). Daarnaast kan er aandacht zijn voor de overeenkomsten (8).

'Ik ben eigenlijk ook een beetje bang dat wanneer je het helemaal los [van participatie door volwassenen] gaat zien, dat je andere kernwaarden gaat krijgen dan de algemene die we al hebben zeg maar, dus dat je het wiel opnieuw gaat proberen uit te vinden. Dat zou een valkuil kunnen zijn.' (BC3)

Andere respondenten benadrukken juist dat een duidelijk onderscheid tussen participatie door kinderen en jongeren versus volwassenen helpend is omdat verschillende doelgroepen om een andere aanpak vragen. Ook al zijn er ook binnen iedere doelgroep weer veel subculturen.

2.2 Hoe wordt jeugd- en jongerenparticipatie vormgegeven?

In de gemeente Rotterdam zijn er verschillende mogelijkheden voor kinderen en jongeren om mee te denken, praten en beslissen over beleid. We maken onderscheid tussen ‘generieke’ en ‘beleids-specifieke’ vormen van participatie. Met ‘generieke’ vormen van participatie verwijzen we naar vormen van participatie die niet zijn geïnitieerd vanuit specifieke beleidsthema's. Met ‘beleids-specifieke’ vormen van participatie verwijzen we naar vormen van participatie die wel zijn geïnitieerd vanuit specifieke beleidsthema's, programma's of projecten.

‘Generieke’ vormen van jeugd- en jongerenparticipatie

Binnen de gemeente Rotterdam zijn er een aantal generieke vormen van jeugd- en jongerenparticipatie. **Young010**, onderdeel van stichting LOKAAL, is sinds 2017 actief als Rotterdams jongerencollectief. Young010 is het officiële jongerenadviesorgaan van het college. Daarnaast kunnen Rotterdamse jongeren via de **Jongerenbijdragereregeling** een aanvraag indienen voor een financiële bijdrage voor hun eigen project of voor het organiseren van evenementen. Jongeren van 16 jaar en ouder hebben ook de mogelijkheid om deel te nemen in de **Wijkraad**. Voor kinderen is er de **Kinderburgemeester** en de **Kinderraad**. Ieder jaar wordt er een agenda gevormd waar de kinderraad in samenwerking met scholen mee aan de slag gaat. Tot slot hebben kinderen en jongeren de mogelijkheid om deel te nemen aan **participatieprojecten** die door de gemeente worden gesubsidieerd, zoals *‘Chicks and the City: een podcast voor en door Rotterdamse meiden’*.

‘Beleids-specifieke’ vormen van jeugd- en jongerenparticipatie

Beleids-specifieke vormen van jeugd- en jongerenparticipatie worden binnen de gemeente Rotterdam geïnitieerd vanuit verschillende teams, afdelingen en clusters. Op dit moment is er geen volledig overzicht beschikbaar, maar om een indruk te geven van deze vormen van participatie beschrijven we een aantal beleids-specifieke participatietrajecten die tijdens de interviews naar voren kwamen.

Een deel van deze participatietrajecten richt zich op het vormgeven van een nieuw programma, project of beleidskader. Voor het vormgeven van een agenda **Urban Sports** over het versterken van de urban sports (zowel in programmering als in organisatie en voorzieningen) is een groot participatietraject gestart in samenwerking met het urban sportsnetwerk ROFFA en Roffa Takkies. Via gesprekken, enquêtes en bijeenkomsten hebben kinderen en jongeren input gegeven voor concrete agendapunten voor de agenda. In de volgende fase worden deze uitkomsten teruggekoppeld en krijgen deelnemers de mogelijkheid om mee te beslissen wat er in de agenda komt. Het proces van meebeslissen wordt op dit moment nog vormgegeven. Ook voor de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma **Preventie met gezag**, gericht op het voorkomen van jeugdcriminaliteit, vinden participatiebijeenkomsten plaats met jongeren. Er wordt samengewerkt met o.a. Stichting Confro, een organisatie die jongeren betreft via theater, en met de Nacht Club waar gewerkt wordt via social design.

De wens is om jongeren in een latere fase ook te betrekken bij het ontwikkelen van interventies en bij de uitvoering en evaluatie van het programma.

Andere participatietrajecten richten zich (inmiddels) meer op participatie in de uitvoering. Een voorbeeld hiervan is het **Actieplan Vastpakken en niet loslaten 16-27 jaar**, gericht op jongeren in een kwetsbare situatie. Het plan werd samen met jongeren uit de doelgroep vormgegeven. Het plan bevindt zich momenteel in de uitvoerende fase waarin jongerenparticipatie nog steeds de rode draad vormt. Er is een klankbordgroep met in totaal ongeveer twintig betrokken jongeren die de gemeente adviseert over de uitvoering van het actieplan en ook deelneemt aan de stuurgroep. Een deel van deze jongeren is werkzaam voor ExpEx, een stichting die zich richt op de inzet van ervaringsdeskundigheid in beleid. Iedere maand worden er bijeenkomsten georganiseerd waarin de jongeren uit de klankbordgroep met een specifiek thema aan de slag gaan, bijvoorbeeld met het ontwikkelen van uitstroomprofielen in de jeugdzorg en de inrichting van de website Rotterdam.nl. Een ander voorbeeld van participatie in de uitvoering is de inmiddels afgeronde **Herstelaanpak Rotterdam sterker door jongeren**. Door tijdelijke extra financiële middelen konden er vanuit dit programma veel jongerenparticipatieprojecten worden gesubsidieerd. Ook was er een jongerenteam 18-/18+ (voorloper van de klankbordgroep van het actieplan). Een concrete uitkomst van bijeenkomsten die tijdens dit programma in samenwerking met Young010 zijn georganiseerd is dat jongeren in verschillende wijken veel behoefte hadden aan een eigen plek. Dit is vertaald in de realisatie van 33 jongerenhubs in verschillende wijken. Jongeren worden betrokken bij de inrichting van de jongerenhubs en bij het vormgeven en uitvoeren van de programmering.

Participatie in beleid wordt binnen het team dat zich inzet voor gedupeerden van de **Toeslagenaffaire** vormgegeven door een jongere als ervaringsdeskundige in dienst te hebben. Deze jongere maakt deel uit van het beleidsteam en zet zich daarnaast in voor participatie van andere kinderen en jongeren uit de doelgroep.

Tot slot zijn er voorbeelden van kortere participatietrajecten rondom specifieke beleidsvragen, bijvoorbeeld het opnieuw vormgeven van het **NIBUD boekje** dat jongeren krijgen wanneer zij 18 jaar worden. Voor deze beleidsvraag is er samengewerkt met het voormalige Rotterdamse jongerenpanel en in een latere fase ook met de klankbordgroep van het actieplan. Ook krijgen kinderen een stem in het opnieuw vormgeven van **Jeugdvakantieland**, hiervoor wordt samengewerkt met een extern onderzoeksbureau.

In bijlage V beschrijven we bovenstaande participatietrajecten uitgebreider en gaan we in op welke kinderen en jongeren deelnemen, welke compensatie zij hiervoor ontvangen, hoe wordt ingezet op verwachtingsmanagement, hoe input wordt gebruikt en hoe de terugkoppeling wordt vormgegeven. Een belangrijk inzicht is dat er volgens respondenten voor een stad ter grootte van Rotterdam nog relatief weinig kinderen en jongeren deelnemen. Naar schatting zijn er op dit moment enkele honderden kinderen en jongeren betrokken bij beleid, terwijl er in Rotterdam meer dan 200.000 kinderen en jongeren <27 jaar wonen (17).

‘Als stad Rotterdam zou je niet honderden jongeren moeten bereiken, maar duizenden’

Naast zorgen over het aantal kinderen en jongeren zijn er ook zorgen over de representativiteit van kinderen en jongeren die wel deelnemen. Het is volgens respondenten relatief vaak dezelfde groep die deelneemt en deze kinderen en jongeren zijn meestal niet representatief voor alle kinderen en jongeren in Rotterdam.

Dit roept vragen op bij respondenten over wanneer de inzet van participatie in beleid dan 'goed' is: *Wie representeert degene die participeert? Hoe weet je of iemand als individu iets inbrengt of spreekt namens een bredere groep? Hoeveel invloed mag de inbreng van een individu hebben? Wanneer een kleine groep kinderen of jongeren de mogelijkheid krijgt om deel te nemen, terwijl andere kinderen en jongeren die mogelijkheid niet krijgen, bevoordeel je dan niet bepaalde groep? En is de groep die deelneemt vaak niet juist de groep die het al beter heeft?*

Daarnaast vragen sommige beleidsadviseurs zich af of het wel juist is om ervaringskennis tijdelijk (en vaak onbetaald) *'in te vliegen'*, zonder te zorgen dat er ook binnen teams meer ervaringskennis is. Het bieden van (financiële) compensatie aan jongeren kwam vaak ter sprake. Dit gebeurt nog niet altijd, maar wordt belangrijk gevonden omdat het een grotere groep jongeren de mogelijkheid geeft om deel te nemen.

We stellen vast dat de mate waarin jeugd- en jongerenparticipatie in beleid wordt ingezet sterk wisselt tussen verschillende teams, afdelingen en clusters. Sommige respondenten geven aan dat jeugdbeleid binnen hun team of afdeling bijna standaard participatief wordt vormgegeven, terwijl andere respondenten aangeven dat jeugd- en jongerenparticipatie nog maar *'beperkt'*, *'nauwelijks'* of *'minimaal'* wordt ingezet. Om deze verschillen te begrijpen gaat het volgende hoofdstuk in op individuele en contextuele factoren die samenhangen met de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid.

3. Welke factoren beïnvloeden of een beleidsadviseur jeugd- en jongerenparticipatie inzet?

De factoren die samenhangen met de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid zijn ingedeeld in 'individuele' en 'contextuele' factoren. Individuele factoren verwijzen naar factoren die (met name) te maken hebben met de beleidsadviseur als individu. Contextuele factoren verwijzen naar factoren die (met name) te maken hebben met de context waarin een beleidsadviseur werkt. Dit hoofdstuk vormt de basis voor het volgende meer praktijkgerichte hoofdstuk waarin we aandacht hebben voor de samenhang en wisselwerking tussen factoren.

3.1 Individuele factoren

Op individueel niveau hebben verschillende factoren invloed op de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. We gebruiken een inductieve benadering voor dit onderzoek, maar de individuele factoren die tijdens de interviews naar voren kwamen zijn sterk in lijn met de Theory of Planned Behaviour van Azjen (18). De individuele factoren zijn ingedeeld in vier categorieën: 1) opvattingen over het belang van participatie, 2) opvattingen over kinderen en jongeren, 3) vertrouwen in eigen kennis en vaardigheden, en 4) het ervaren van een (gebrek aan) controle over het participatieproces.

3.1.1 Opvattingen over het belang van participatie

Respondenten verwoorden het belang van jeugd- en jongerenparticipatie op verschillende manieren. Hoewel alle respondenten belang zien in jeugd- en jongerenparticipatie in beleid, wisselt de mate waarin zij dit als een essentieel onderdeel van de beleidscyclus zien. Ook wordt er soms getwijfeld over hoe participatie zich verhoudt tot andere kennisbronnen voor beleid, zoals data en wetenschappelijk onderzoek. Beleidsadviseurs geven aan dat de kans dat participatie wordt ingezet kleiner is wanneer zij zelf al (beter) denken te weten wat er nodig is.

Beleid dat beter aansluit en waar meer draagvlak voor is

Veel respondenten benadrukken dat participatie nodig is om beleid, interventies, projecten en programma's aan te laten sluiten bij de leefwereld en behoeftes van kinderen en jongeren. Een beleidsadviseur zei hierover:

'Het is voor mij in veel gevallen niet mogelijk om me goed in te leven in de leefwereld van mijn doelgroep en daarvoor moet ik dus van mijn doelgroep horen: wat heb je nodig? Wat wil je? Hoe wil je dat? Et cetera. Om uiteindelijk hen iets te kunnen bieden waarvan ze zeggen: ja, inderdaad, dit was wat ik nodig heb. Het risico dat je de plank mislaat is anders groot.' (BC14)

Samenwerken met de doelgroep helpt volgens respondenten om '*relevant te blijven*' en eerder en beter in te spelen op wat er leeft onder kinderen en jongeren. Ook helpt het bij het creëren van draagvlak en het geaccepteerd krijgen van beleid. Enkele respondenten geven aan dat kinderen en jongeren met een frisse blik naar beleid kijken en dat hun praktische inzichten en vernieuwende ideeën helpen om beleid beter te maken.

Bijdrage aan ontwikkeling, vertrouwen herstellen en het Kinderrechtenverdrag naleven

Jeugd- en jongerenparticipatie kan volgens respondenten bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren, het aanleren van nieuwe vaardigheden en het opbouwen van een netwerk. Ook noemen enkele respondenten dat succesvolle participatie kan bijdragen aan herstel van vertrouwen in de overheid. Het kan ervoor zorgen dat kinderen en jongeren zich gehoord voelen. Tot slot wordt jeugd- en jongerenparticipatie gezien als een recht vanuit het Kinderrechtenverdrag dat moet worden nageleefd.

Participatie als essentieel onderdeel van de beleidscyclus zien

Waar participatie door sommige beleidsadviseurs als een essentieel onderdeel van de beleidscyclus wordt gezien, zijn anderen kritischer. Voor sommige respondenten is het onduidelijk hoe ervaringskennis zich verhoudt tot andere kennisbronnen voor beleid, zoals data, wetenschappelijke kennis en professionele kennis, en hoe hier afwegingen tussen gemaakt kunnen worden.

Individuele overtuigingen over het belang van ervaringskennis zijn van invloed op de inzet van participatie:

'Het heeft ook met een stuk overtuiging te maken. Ik ben er namelijk echt van overtuigd, ik kan vanuit een gemeente, en dat is gewoon een visie, ik kan van alles bedenken, ik kan bewijzen, maar weet je, als die burger echt iets anders in zijn kop heeft zitten? Ja, dat kan ik op mijn kop gaan staan, maar het gaat niet werken.' (BC7)

Belemmering: zelf (beter) weten wat er nodig is

Respondenten geven aan dat wanneer je als beleidsadviseur zelf al denkt te weten wat er nodig is, de doelgroep minder snel wordt betrokken:

‘Ik denk dat wat ons beperkt in het betrekken van burgers zeg maar, qua aannames, is dat wij denken dat we het wel weten. [Dat wij denken:] ‘ja maar het is toch logisch?’ Of ‘ja, maar dat zijn onderzoeken’. Dan weten we het natuurlijk aan de ene kant wel. De algemene aanname van ‘het is toch logisch?’ of ‘ik weet het wel’ of ‘ik denk dat ik het wel weet’. Dat is de aanname die ons belemmert in het betrekken van ervaringsdeskundigen.’ (BC14)

Daarnaast kwam tijdens enkele interviews naar voren dat er een spanningsveld kan zijn tussen de inzet van ervaringskennis van kinderen en jongeren en de expert-rol van beleidsadviseurs. Beleidsadviseurs twijfelen soms of kinderen en jongeren zélf wel altijd weten wat het beste voor hen is. Kinderen en jongeren denken immers (ook) vanuit hun eigen referentiekader en zien dus vooral de mogelijkheden die zij al kennen. Er ontstaat dan een zoektocht naar balans tussen de inzet van professionele kennis/overtuigingen en het bieden van ruimte voor de inbreng van kinderen en jongeren.

Openheid voor de ideeën van kinderen en jongeren en het zien van waarde in hun ervaringskennis is volgens respondenten nodig om jeugd- en jongerenparticipatie te willen inzetten.

3.1.2 Opvattingen over kinderen en jongeren

Opvattingen over kinderen en jongeren spelen een rol in het al dan niet inzetten van jeugd- en jongerenparticipatie. Een eerste opvatting die in de weg staat is dat kinderen en jongeren nog niet volwassen genoeg zijn om te participeren. Een tweede opvatting is dat jongeren te out-of-the-box denken en een derde opvatting is dat jongeren niet zitten te wachten op participatie en zeker niet op een ‘stoffige oude ambtenaar’.

Kinderen en jongeren zijn nog niet volwassen genoeg

Een opvatting die beleidsadviseurs ervan kan weerhouden om jeugd- en jongerenparticipatie in te zetten is het idee dat kinderen en jongeren nog niet volwassen genoeg zijn om deel te nemen. Een beleidsadviseur verwoordde dit als volgt:

‘Wat meespeelt is het denkbeeld, de opvatting die we hebben over: daar is nog niet genoeg levenservaring of te weinig senioriteit, zeg maar. Die moeten we nog opvoeden. ... Er zitten een aantal generalistische denkpatronen in, grondhoudingen die inderdaad ons belemmeren om te zeggen, nee, maar jij bent al goed genoeg zoals je bent, en met de manier waarop jij bent kun je ons verrijken of aanvullen. Dat hebben we nog niet voldoende, denk ik.’ (BC14)

Jongeren denken te ‘out-of-the-box’

Ook de verwachting dat (met name) jongeren met ‘out-of-the-box oplossingen’, ‘ingewikkelde dingen’ of ‘de ongemakkelijke waarheid’ komen kan beleidsadviseurs ervan weerhouden om met participatie aan de slag te gaan. Bij kinderen lijkt dit minder te spelen. Een beleidsadviseur zei hierover:

‘Kinderen zeggen het vaak wat simpeler en dan is het makkelijker om het in je eigen straatje te laten plaatsen als ambtenaar, denk ik. Dus ik denk dat veel ambtenaren liever met een kind praten dan met een jongere.’ (BC6)

Jongeren zitten niet te wachten op participatie

Verder benoemen beleidsadviseurs dat zij denken dat (vooral) jongeren niet zitten te wachten op participatie:

‘[Ik denk dat sommige] jongeren dan gewoon zeggen van ja, nou ja, maakt mij het uit. En ook gewoon voor jongeren die niet in staat zijn om zover te denken omdat ze gewoon niet lekker in hun vel zitten. Als jij natuurlijk aan het overleven bent dan is het laatste waar je over nadenkt om mee te denken met de gemeente, toch? Ja, dan heb je daar geen behoefte aan.’ (BC5)

Jongeren zitten niet te wachten op een ‘stoffige oude ambtenaar’

Naast het idee dat jongeren niet willen participeren speelt ook sterk de opvatting dat jongeren niet zitten te wachten op een ‘stoffige oude ambtenaar’. Door respondenten wordt benoemd dat het voor oudere collega’s waarschijnlijk (nog) lastiger is om contact te krijgen met jongeren en dat ambtenaren hun taal niet spreken.

Research by design acties

Via een ‘research by design’ actie bij de ingang van het Timmerhuis hebben we onderzocht welke aannames over hoe jongeren ambtenaren zien in de weg kunnen staan. Tijdens deze actie kwamen we veel negatieve stereotypen over ambtenaren tegen. Volgens Rotterdamse ambtenaren (n=50) denken jongeren over hen: *‘saai, oud, luie donders, ze werken niet, zakkenvullers, zeggen veel maar doen niks, te gefocust op regels, streng, niets kan, vervelend, traag’*. Dit kan volgens deelnemers een drempel vormen voor de inzet van jongerenparticipatie, naast vele andere belemmerende factoren.

Via een tweede actie wilden we inzicht krijgen in een opvatting die tijdens zowel de interviews als de Timmerhuisactie vaak naar voren kwam: ‘jongeren zitten niet te wachten op participatie’. Om deze opvatting te toetsen vroegen we Rotterdamse jongeren (n=27) welke rol ze willen hebben in de plannen van de gemeente over wonen en mentale gezondheid. Driekwart van de jongeren koos (tegen de verwachtingen in) voor een actieve rol als ‘meeprater’, ‘innovator’ of ‘samenwerker’. De actie bracht veel gesprek op gang en jongeren waren enthousiast om hun mening te geven.

Zie Bijlage III en IV voor meer informatie.

3.1.3 Vertrouwen in eigen kennis en vaardigheden

Meerdere beleidsadviseurs geven aan dat zij weinig vertrouwen hebben in hun vaardigheden om met jeugd- en jongerenparticipatie aan de slag te gaan. Zij voelen zich geen expert in het leggen van contact met kinderen en jongeren. Vanuit die onzekerheid ontstaat de neiging om de inzet van participatie over te laten aan collega's, jongerenwerkers en/of externe bureaus die hier meer ervaring mee hebben.

Geen expert in contact met kinderen en jongeren

Beleidsadviseurs twijfelen soms aan hun eigen vaardigheden om contact te leggen met kinderen en jongeren. Een beleidsadviseur vertelde hierover:

‘Je moet niet denken van joh, ik loop even naar een jongere en ik heb daar even een goed gesprek mee. ... Dat is ook echt wel denk ik een bepaalde expertise die je een beetje moet gaan ontwikkelen, die moet je jezelf eigen gaan maken. Weet je, jongerenwerker dat is niet voor niks gewoon een hele belangrijke functie en die hebben dat natuurlijk ook moeten leren en ervaringen moeten opdoen. En ik denk dat dat bij ons als beleid of communicatieadviseurs hetzelfde is. Weet je, het is niet onmogelijk, maar dan moet je er ook wel even tijd voor gaan maken en er echt in investeren.’ (BC10)

Participatie overlaten aan anderen die het beter kunnen

Vanuit twijfel over eigen vaardigheden ontstaat de neiging om jeugd- en jongerenparticipatie over te laten aan een extraverte collega of een extern bureau:

‘Ik denk nog steeds wel dat er vanuit beleid niet rechtstreeks het contact met jongeren gemaakt wordt omdat we ons daar ook niet de experts voor voelen, hè? Daar hebben we gewoon onze vooruitgeschoven post voor en die contacten, bijvoorbeeld de contacten met jongerenwerk, die worden wel gewoon goed onderhouden. En die jongerenwerkers die zorgen natuurlijk voor het rechtstreekse contact, die verbinding met de jongeren zelf.’ (BC1)

Verschillende beleidsadviseurs geven aan dat participatietrajecten worden doorgespeeld naar collega's die er *‘binnen het team het meest mee doen’* en dat *‘leuk’* vinden. Volgens een van de respondenten kan dit te maken hebben een extraverte persoonlijkheid, wat aan de slag gaan met participatie *‘makkelijker’* maakt. Een mogelijk nadeel hiervan dat ter sprake kwam is dat beleidsadviseurs wanneer zij zelf niet betrokken zijn waarschijnlijk niet echt geraakt worden door de inbreng van kinderen en jongeren, terwijl dat wel nodig is:

‘Als jij alleen op papier krijgt oké jongeren willen dit dit dit. Nou ja, oké, maar ga je daar dan ook harder van werken? ... Je moet het zelf ook wel voelen zeg maar, om dit te doen.’ (BC5)

Beleidsadviseurs lopen hierdoor ook de kans mis om meer vertrouwen in hun eigen vaardigheden op te bouwen, tenzij ze de bijeenkomsten samen organiseren.

3.1.4 Ervaren (gebrek aan) controle over het participatieproces

Terughoudendheid om aan de slag te gaan met participatie komt volgens respondenten ook voort uit moeite met het loslaten van controle. Aspecten hiervan zijn angst voor het onbekende en angst dat de inzet van participatie leidt tot ‘gezeur’. Daarnaast speelt de angst om valse verwachtingen te scheppen, waardoor participatie een averechts effect heeft. Aan slag gaan jeugd- en jongerenparticipatie ondanks onzekerheid over de uitkomsten hangt op dit moment vooral af van de ruimte die beleidsadviseurs hier zelf voor durven in te nemen.

Angst voor het onbekende

Respondenten beschrijven aan de slag gaan met participatie als ‘*spannend*’ en ‘*onvoorspelbaar*’. Je weet niet zeker hoe het moet en wat er gaat gebeuren. De controle loslaten is ‘*onwennig*’ en ‘*ingewikkeld*’. Een beleidsadviseur zei hierover:

‘[Ik denk] dat sommige collega's het gewoon lastig vinden om ergens heen te gaan zonder dat ze weten wat ze kunnen verwachten. Dat er dan vragen worden gesteld waar ze geen antwoord op hebben. En ja, als je daar niet mee weet om te gaan, dan is het ook heel onaantrekkelijk. Je wilt niet onzeker overkomen, want je bent van de gemeente. Je wil een bepaalde indruk achterlaten van: ik weet het.’ (BC12)

Angst voor ‘gezeur’

Volgens andere respondenten speelt ook angst voor ‘gezeur’ een rol. Door aan de slag te gaan met participatie worden beleidsadviseurs plots het gezicht van de gemeente, wat kan betekenen dat je te maken krijgt met wantrouwen en/of wordt aangekeken op dingen die misgaan. Volgens respondenten komen er tijdens participatietrajecten allerlei vragen en problemen op beleidsadviseurs af waar zij niet over gaan, maar waar ze dan wel iets mee moeten, of in ieder geval adequaat voor moeten doorverwijzen. Met name wanneer de werkdruk hoog is wordt dit moeilijk gevonden (Zie 3.2.2).

Angst om valse verwachtingen te scheppen

Veel beleidsadviseurs maken zich zorgen over de kans dat participatie een averechts effect heeft: wanneer er verwachtingen zijn geschept die niet worden waargemaakt neemt het vertrouwen in de overheid af: ‘*let op, je stelt ze weer teleur*’.

De angst om valse verwachtingen te scheppen kan beleidsadviseurs ervan weerhouden om met participatie aan de slag te gaan:

‘[We zoeken geen rechtstreeks contact met de jongeren zelf.] Misschien ook omdat we bang zijn dat we dan verwachtingen gaan wekken.’ (BC1)

Verschillende beleidsadviseurs geven aan dat ze ‘*maar*’ van beleid zijn: over zowel het interne als het politieke proces hebben zij naar hun idee maar beperkt controle. Deels spelen beleidsadviseurs hierop in door in te zetten op verwachttingsmanagement, maar ook dan blijven zij onzeker over hoe de input van kinderen en jongeren uiteindelijk landt in beleid (Zie bijlage V).

Ruimte durven innemen ook als de uitkomsten onzeker zijn

Volgens respondenten is er binnen de gemeente Rotterdam in principe wel ruimte om aan de slag te gaan met jeugd- en jongerenparticipatie, maar zijn beleidsadviseurs zich hier niet altijd van bewust. De ruimte die er is wordt niet altijd ingenomen doordat beleidsadviseurs risico's liever vermijden: ‘*geen enge dingen, geen rare fratsen*’.

Wanneer ruimte om de slag te gaan met participatie wel wordt ingenomen komt dit meestal doordat beleidsadviseurs hier vanuit hun eigen overtuigingen zelf het initiatief voor durven te nemen. Ook hangt het af van de assertiviteit van deze beleidsadviseurs:

‘Je moet wel dan ook genoeg voor jezelf opkomen, of voor het onderwerp opkomen, om te laten weten dat het belangrijk is. En als je dat niet doet denk ik dat je makkelijk overruled wordt van: ja doen we nog wel een keer, maar nu dit.’ (BC4)

Het innemen van ruimte hangt dus ook af van de context, waar we in 3.2 op ingaan.

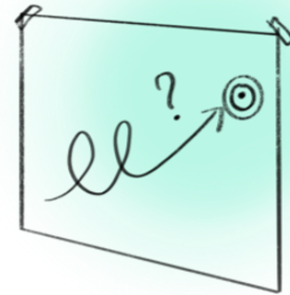

3.2 Contextuele factoren

Naast individuele factoren kwamen er tijdens de interviews veel factoren naar voren die te maken hebben met de context waar beleidsadviseurs in werken. Onze benadering is inductief, maar de contextuele factoren die tijdens de interviews naar voren kwamen hebben overlap met de normatieve en de cultureel-cognitieve institutionele pilaren van Scott (19). De contextuele factoren zijn ingedeeld in drie categorieën: 1) een gedeelde visie op participatie, 2) de organisatiestructuur, en 3) de organisatiecultuur en ongeschreven regels.

3.2.1 Een gedeelde visie op participatie

Veel respondenten missen een gedeelde visie op de rol van jeugd- en jongerenparticipatie in de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid. Hierdoor ontbreekt rugdekking en weten zij niet zeker of aan de slag gaan met participatie wel echt de bedoeling is. Sommige beleidsadviseurs vragen zich af of de inzet van participatie op dit moment niet te vrijblijvend is. Zij hebben behoefte aan meer sturing. Verschillende respondenten proberen nu zelf het 'geloof' te verspreiden, al heeft dit naar hun idee maar beperkt effect.

Gemis van een visie

Voor het merendeel van de respondenten is het niet duidelijk wat binnen de gemeente Rotterdam 'van hogerop' de visie is op jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Dit resulteert in onzekerheid over de inzet van participatie in beleid.

Er is veel behoefte aan een duidelijke visie:

'Ik denk dat het ook wel fijn is om een duidelijkere opdracht mee te krijgen van bijvoorbeeld een bestuurder. En dat je daarmee ook wel iets van, in zekere zin, een vorm van mandaat krijgt om ook bepaalde toezeggingen te kunnen doen. Vooral dat je rugdekking hebt van een bestuurder, van een manager. Ik heb nooit een carte blanche om van alles te gaan roepen als ambtenaar, maar ik denk dat je je wel kunt voorbereiden op wat er komen gaat en wat er mogelijk is. En dat je [dan] dus ook wel met een duidelijk verhaal die jongeren kunt benaderen.' (BC1)

'Soms zou ik ook veel meer willen dat er iets meer sturing van hogerop is van: oké, dit is de weg die we ingaan en alles meten we daaraan en dat gaan we gewoon doen.' (BC12)

Binnen de organisatie wordt er volgens verschillende respondenten te weinig gereflecteerd op hoe beleid tot stand komt en wanneer de inzet van participatie goed is. Een van de deelnemende managers gaf aan dat het gesprek hierover op directieniveau ook nog niet genoeg gevoerd is, terwijl dat wel wenselijk is:

‘Als je dat soort dingen aan beleidsadviseurs niet actief meegeeft, dan maken [beleidsadviseurs] vanuit hun eigen normen... Dan maken ze daar zelf keuzes in ja, en dat gebeurt in hoge mate.’ (M2)

(Te) vrijblijvend

Een deel van de beleidsadviseurs vraagt zich af of de inzet van participatie in beleid op dit moment niet te vrijblijvend is:

‘Kijk, als het niet lukt en het niet gaat, maar iedereen wil het dan moet je toch wel goed nadenken over waarom gebeurt het dan niet? Want dan heeft het gewoon te maken met aansturing. Heel simpel. Blijkbaar doen ze het niet, maar ze willen het wel en ze vinden heel belangrijk, maar ze doen het niet. Dan moet je toch wel denk ik als leidinggevende of als het bestuursgebeuren meer nagaan: maar hoe gaan we dat dan wel doen?’ (BC12)

Dat er geen verplicht karakter gegeven wordt aan de inzet van participatie komt voort uit de waarde die wordt gehecht aan de autonomie van beleidsadviseurs. Beleidsadviseurs ervaren de inzet op autonomie als positief, maar vragen zich af of de vrijblijvendheid die hierdoor ontstaat wel wenselijk is:

‘Ik zie gewoon dat er heel erg gestuurd wordt op eigen regie en dat is prima. Een beetje autonoom, dat is hartstikke goed, alleen tot op zekere hoogte. Kijk, want aan de andere kant is het wel zo: oké, maar we zitten hier met een doel en het doel willen we bereiken. Daarvoor moeten we bepaalde dingen doen en sommige dingen die kan je doen vanuit jouw eigen vrijheid om iets in te vullen, maar het moet wel gedaan worden.’ (BC12)

Aan het verplicht stellen van participatie kleven volgens respondenten risico's. Participatie mag niet iets worden wat je doet om af te vinken (Zie ook 3.2.3). Volgens deelnemende managers moet er in plaats daarvan vooral worden nagedacht over de totstandkoming van een cultuur die aan de slag gaan met participatie stimuleert en waar het de norm is om participatie in te zetten. Hiervoor is het volgens hen belangrijk dat beleidsadviseurs zelf de meerwaarde van participatie gaan ervaren.

Zelf het ‘geloof’ verspreiden

Een aantal respondenten werkt ‘*van onderaf*’ aan de totstandkoming van een visie op jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Zij spreken over ‘*praten als een brugman*’, ‘*het geloof verspreiden*’ en ‘*als een prediker langs de huizen gaan*’ om collega's ervan te overtuigen dat zij participatie moeten inzetten als kennisbron voor beleid. Dit heeft volgens hen lang niet altijd effect: ‘*het was mijn grootste energieslurper*’.

3.2.2 Organisatiestructuur

Wat betreft de structuur van de gemeentelijke organisatie zijn een gebrek aan menskracht en financiële middelen belangrijke barrières om serieus met jeugd- en jongerenparticipatie aan de slag te gaan. Ook zien respondenten ruimte voor het verbeteren van de interne samenwerking.

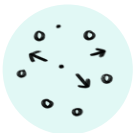
Gebrek aan menskracht en middelen

Volgens veel respondenten vormen een gebrek aan menskracht en financiële middelen barrières voor jeugd- en jongerenparticipatie, terwijl dit voorwaarden zijn om goed en structureel met participatie aan de slag te gaan. Wanneer er geen budget is om de plannen en ideeën van kinderen en jongeren uit te voeren kun je volgens respondenten beter niet aan participatie beginnen.

Ook de tijdsdruk die beleidsadviseurs in hun werk ervaren kan hen ervan weerhouden om met jeugd- en jongerenparticipatie aan de slag te gaan:

‘Vaak is het: jongens, we hebben een probleem. Dit moest gisteren opgelost zijn, dus even zo snel mogelijk. Dan heb je geen tijd nog een participatieproject de grond uit te stampen. Dan ben je allang blij dat je op tijd een antwoord klaar hebt.’ (BC13)

Over het algemeen is jeugd- en jongerenparticipatie onder tijdsdruk al snel *‘het laatste punt op het prioriteitenlijstje’*. Respondenten benadrukken dat er voor goede begeleiding van kinderen en jongeren die deelnemen veel tijd nodig is. Een intensieve rol in de begeleiding past volgens hen niet bij de functie van een beleidsadviseur, maar het is onduidelijk wie het binnen de gemeente dan wel kan oppakken. De organisatie is er *‘nog niet op ingericht’*.

Interne samenwerking

Er is volgens respondenten verbetering mogelijk in de interne samenwerking op het gebied van jeugd- en jongerenparticipatie. Er is behoefte aan het (efficiënt) uitwisselen van kennis en expertise. Op dit moment is het niet duidelijk waar je terecht kunt voor ondersteuning en advies. Beleidsadviseurs die willen starten met jeugd- en jongerenparticipatie aarzelen hierdoor:

‘Ik denk dat een groot deel daar ook wel zit, in dat het niet georganiseerd is. Dus dat ik nu bedenk: oh, ik ben hiermee bezig en ik wil wat gaan doen met participatie, dan moet ik dat helemaal gaan opzetten hoe ik dat dan moet gaan doen en daar heb ik gewoon simpelweg de tijd niet voor.’ (BC13)

Kennis en expertise zijn op verschillende plekken binnen de organisatie belegd. Er is een afdeling Participatie en Verkiezingen (cluster Dienstverlening) die tools, trainingen en advies aanbiedt voor het vormgeven van participatietrajecten. Doelgroep-specifieke kennis en expertise wat betreft jeugd- en jongerenparticipatie valt echter (ook) onder het cluster Maatschappelijk Ontwikkeling, omdat daar jeugd- en jongerenbeleid tot stand komt. Ook bij andere clusters, zoals Stadsontwikkeling, is er ervaring met de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie. Met name collega's uit verschillende clusters weten elkaar niet goed te vinden omdat zij *'onder een andere poot vallen'*. Er is onduidelijkheid over waar jeugd- en jongerenparticipatie is belegd. Verschillende respondenten geven aan dat de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie een integrale opgave zou moeten zijn voor het hele concern, in al het beleid dat kinderen en jongeren raakt.

3.2.3 Organisatiecultuur en ongeschreven regels

Tijdens de interviews kwam naar voren dat de cultuur binnen de gemeente aan de slag gaan met participatie eerder remt dan stimuleert. Er zijn verschillende aspecten die hier een rol in spelen. Ook ongeschreven regels over de inzet van participatie maken beleidsadviseurs extra voorzichtig.

Organisatiecultuur

Een van de aspecten van de organisatiecultuur is dat er binnen de overheid veel nadruk ligt op het stellen van regels, op efficiëntie en op de meetbaarheid van prestaties. De nadruk op efficiëntie en meetbaarheid kan er volgens respondenten voor zorgen dat beleidsadviseurs terughoudend zijn om aan de slag te gaan met participatie, omdat het vaak veel tijd kost en zij geen (volledige) zekerheid hebben over de uitkomsten.

Doordat participatie nog niet *'standaard'* in de manier van werken zit worden de mogelijkheden voor kinderen en jongerenparticipatie lang niet altijd herkend, het zit niet *'vooraan in het hoofd'* van beleidsadviseurs. Zeker wanneer beleid, projecten of programma's niet expliciet over participatie gaan, wordt er niet altijd aan gedacht.

Vast komen te zitten in de gangbare manier van werken wordt gezien als een belemmering voor de inzet van participatie. Respondenten spreken over het risico op *'vastroesten'*, *'sleur'*, het verlies van motivatie en het niet langer bevragen van de manier van werken:

'Je krijgt een soort blinde vlek. In de zin van, we zijn gewend dat we dingen op een bepaalde manier doen en dat noem ik maar even het systeem. ... Je moet af en toe even terug naar de bedoeling. Waarom zijn we op aard, hè? Wat is onze rol als gemeente? Wat is mijn rol daar dan in?' (BC7)

Het verlies van motivatie om participatie in te zetten kan volgens respondenten te maken hebben met bureaucratie binnen de gemeente.

‘Ik denk dan als het allemaal zo moeilijk moet, of als je dan weer zoveel weerstand krijgt, dan denk ik nou laat maar weer hangen.’ (BC5)

Tot op zekere hoogte is bureaucratie nodig volgens respondenten. De gemeente is een grote organisatie en het is niet wenselijk dat collega's zomaar iets gaan doen zonder eerst collega's die ook betrokken zijn op de hoogte te stellen. Plannen moeten doordacht zijn. Tegelijkertijd zien zij dat bureaucratie de inzet van participatie remt doordat het veel tijd en moeite kost om in actie te komen.

Ongeschreven regels over participatie

Hoewel er geen eenduidige gedeelde visie is op de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid zijn hier binnen de gemeente Rotterdam wel ‘ongeschreven regels’ over. We bespreken drie (mogelijke) ongeschreven regels die naar voren kwamen tijdens de interviews.

Een eerste ongeschreven regel is dat je nooit aan de slag mag gaan met participatie *‘om het maar even af te vinken’*.

‘[Je moet] heel goed en duidelijk weten wat je precies wilt met jongeren. En wat voor vorm van participatie je dan eigenlijk graag wil. En als je dan kiest, zeg maar, want wij noemen het langdurig en betekenisvol, dat je daar dan wel echt goed de tijd voor moet nemen.’ (BC5)

Een tweede ongeschreven regel is dat je geen verwachtingen mag scheppen die je niet kunt waarmaken. Een beleidsadviseur zei hierover:

‘Ga ze niet om zitten praten en om zitten lullen. En eerlijk, dat gebeurt onbewust, met alle goede bedoelingen gebeurt het vaak. Maar als je mij hels wil hebben, dan moet je dat te vaak doen. Dan word ik pislink, want dan denk ik: wij worden geacht volwassen te zijn. Dit zijn jongeren in de bloei van hun leven, los van wat ze hebben meegemaakt, als jij dan gaat zeggen, ja, maar dit en dat en het is belangrijk, dan denk ik: onbewust zijn de verwachtingen sky high. Je moet het ze uitleggen, ze weten niet hoe de politiek werkt, ze weten niet hoe dat gaat, zo’n proces. En tuurlijk als je zegt, wil je die ervaring meemaken? Neem ze mee, maar wees eerlijk en ga ze niet een beetje... en dan vind ik daar moet je elkaar ook binnen de gemeente op aanspreken.’ (BC7)

Een derde ongeschreven regel is dat je geen sier mag maken met participatie. Wanneer er social media posts worden gemaakt over participatiebijeenkomsten kan dit de indruk wekken dat iemand er zelf beter van wil worden en dat wordt als ongepast gezien. Bovendien zijn er twijfels over wanneer de inzet van participatie ‘goed’ is. De uitkomsten zijn niet eenvoudig te meten en participatie kan ook averechtse effecten hebben. Volgens sommige respondenten is het daarom beter om bescheiden te blijven over de uitkomsten van participatietrajecten. Een mogelijk gevolg is dat succeservaringen minder vaak worden gedeeld, terwijl beleidsadviseurs wel veel behoefte hebben aan positieve voorbeelden.

FACTOREN

Contextuele factoren

Individuele factoren

Opvattingen over
kinderen en jongeren

Een gedeelde visie
op participatie

Organisatiestructuur

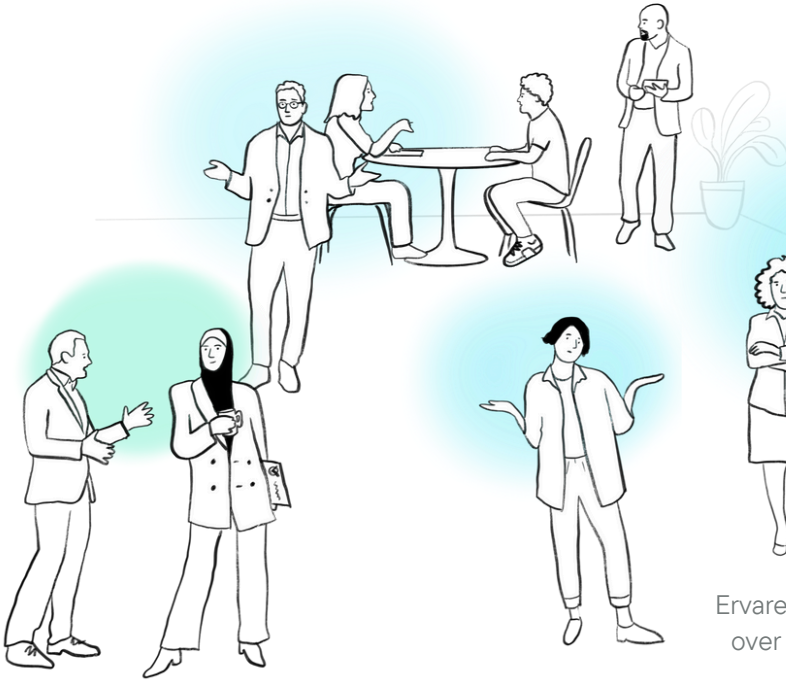

Ervaren (gebrek aan) controle
over het participatieproces

Vertrouwen in eigen kennis
en vaardigheden

Organisatiecultuur en
ongeschreven regels

Opvattingen over het
belang van participatie

4. Synthese en twee richtingen voor de ontwerpfase

Uit de voorgaande analyse leren we dat er tal van factoren van invloed zijn op de vraag of er werk wordt gemaakt van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Op individueel niveau spelen factoren als onzekerheid over eigen vaardigheden om contact te maken met kinderen en jongeren en angst voor het verlies van controle. Op contextueel niveau spelen factoren als tijdsdruk en vertraging door bureaucratie. Ook zijn er verschillende ongeschreven regels die beleidsadviseurs extra voorzichtig maken. De inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid hangt op dit moment vooral af van beleidsadviseurs die hier vanuit hun eigen overtuigingen de ruimte voor durven in te nemen. Van hogerop wordt volgens de meerderheid van de respondenten niet duidelijk aangestuurd op de inzet van participatie in beleid, terwijl er door de onzekerheid die beleidsadviseurs ervaren wel veel behoefte is aan rugdekking en steun vanuit de organisatie.

Op basis van de interviews stellen we vast dat er niet één factor doorslaggevend is. Verschillende factoren grijpen op elkaar in. Een combinatie van individuele en contextuele factoren zorgt ervoor dat er in de praktijk regelmatig van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid wordt afgezien. Zo kan het ervaren van een gebrek aan rugdekking koudwatervrees versterken. Ook zorgt een organisatiecultuur waar de nadruk ligt op het vermijden van risico's ervoor dat beleidsadviseurs terughoudender worden om de controle los te laten, terwijl dat nodig is om open en onbevangen in een participatieproces te kunnen stappen.

Een aanpak die inzet op één specifieke individuele of contextuele factor zal naar verwachting slechts een beperkt effect hebben. Het is op basis van onze bevindingen zinvoller om een samenhangende aanpak te ontwikkelen die ingrijpt op een combinatie van factoren.

In dit hoofdstuk beschrijven we twee richtingen die daar invulling aan geven. De eerste richting is om via reflectie en dialoog tot een gedeeld normatief kader te komen wat betreft de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. De tweede richting draait om het doorbreken van koudwatervrees, het opbouwen van vertrouwen en in actie komen. Deze twee richtingen zouden naast elkaar moeten worden ingezet zodat ze elkaar versterken (20). Het gaat om een omslag in denken én doen. In een vervolgfase zullen deze twee ontwerprichtingen nader worden ingekleurd en gepreciseerd.

4.1 Reflectie en dialoog om tot een gedeeld normatief kader te komen

Beleidsadviseurs hebben behoefte om te weten dat het de bedoeling is om met jeugd- en jongerenparticipatie in beleid aan de slag te gaan. De inzet van participatie in beleid vraagt immers om een meer open benadering van beleidsprocessen. Betekenisvolle participatie is alleen mogelijk als beleidsadviseurs de input van kinderen en jongeren daadwerkelijk serieus kunnen nemen, en dat kan alleen als er steun en rugdekking is vanuit de organisatie. En niet alleen vanuit de organisatie. Die steun moet er ook zijn vanuit de politiek en het bestuur. Daarnaast hebben beleidsadviseurs tijd, ruimte en financiële middelen nodig om participatie te kunnen inzetten, wat ook blijkt uit eerder onderzoek naar participatieve beleidsvorming (21).

Binnen de gemeente Rotterdam wordt naar aanleiding van de motie 'Kinderen en jongeren doen mee' (maart 2021) gewerkt aan een beleidskader jeugd- en jongerenparticipatie. Hierin wordt beschreven hoe kinderen en jongeren worden betrokken bij de totstandkoming, uitvoering, implementatie, evaluatie en bijstelling van gemeentelijk beleid. Volgens de deelnemende managers wordt in dit kader de gemeentelijke visie op hoe nieuw beleid tot stand komt geëxpliciteerd. Het kader zien zij als een '*startpunt*' om duidelijk te maken dat jeugd- en jongerenparticipatie in beleid vanuit de organisatie belangrijk wordt gevonden. Ze stellen voor om in dit kader concrete afspraken te maken over hoe er gewerkt zal worden aan een context en organisatiecultuur die beleidsadviseurs stimuleert om jeugd- en jongerenparticipatie in te zetten.

Er is behoefte aan organisatie-brede reflectie op hoe beleid idealiter tot stand komt, wat hierin de gewenste rol van participatie door de betreffende doelgroepen is en welke prioriteit hieraan gegeven mag worden. Nu is daar vaak te weinig tijd voor. Wanneer ambtenaren hier met elkaar het gesprek over aangaan kan dit bijdragen aan de totstandkoming van een gedeeld normatief kader wat betreft de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid. Ook komen de dilemma's die beleidsadviseurs hierin ervaren via deze gesprekken aan het licht (22), zoals de dilemma's rond representativiteit. Dat is belangrijk, want veel van die dilemma's vragen om een heldere lijn vanuit de organisatie en sowieso zijn beleidsadviseurs erbij gebaat als deze dilemma's herkend en erkend worden. Reflectie en dialoog kan er ook aan bijdragen dat er een meer eenduidige benadering van participatie ontstaat en dat betrokkenen van elkaar leren en elkaar inspireren.

Op basis van de interviews raden we ook aan om binnen de organisatie in gesprek te gaan over de gewenste uitvoering van jeugd- en jongerenparticipatie. In hoeverre past het vormgeven hiervan binnen de functie van beleidsadviseurs? Hoe kan hierin goed worden samengewerkt met professionals zoals kinder- en jongerenwerkers, leraren en anderen die dicht bij kinderen en jongeren staan? In hoeverre is het uitbesteden van participatie in beleid wenselijk en welke gevolgen heeft dit? Hoe hierover gedacht wordt heeft gevolgen voor hoe beleidsadviseurs hun functie invullen. Dit vraagstuk kwam tijdens de interviews vaak naar voren en hier is geen vastomlijnd antwoord op. Inzet van professionals kan een deel van de handelingsverlegenheid ondervangen, maar vraagt wel om een goede samenwerking tussen ambtenaren van de 'inhoud' en van de 'participatie'.

4.2 Koudwatervrees doorbreken, vertrouwen opbouwen en in actie komen

Om tot verandering te komen is het ‘gewoon gaan doen’ volgens respondenten cruciaal. De inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid verbetert niet door er enkel over te praten. Door in actie te komen kan koudwatervrees worden doorbroken en kan vertrouwen worden opgebouwd dat betekenisvolle jeugd- en jongerenparticipatie in beleid mogelijk is en tot meerwaarde leidt. Juist door te doen leer je hoe je dit goed doet.

Zoals eerder benoemd zijn er de afgelopen decennia veel tools en aanpakken ontwikkeld voor het vormgeven van jeugd- en jongerenparticipatie (8, 23, 24). Enkel het delen van informatie over deze methoden draagt tot nu toe weinig bij aan de (effectieve) inzet hiervan. Inzicht in bestaande methoden kan beleidsadviseurs wellicht wél helpen wanneer dit wordt gecombineerd met een persoonlijke aanpak die een vertaalslag maakt naar de specifieke context waarin zij dit toepassen en hen stimuleert om zelf daadwerkelijk in actie te komen.

Een theorie die een basis biedt voor het versterken van vertrouwen in eigen vaardigheden is de self-efficacy theorie van Bandura (25). Volgens deze theorie zijn hiervoor vier elementen van belang: 1) eerdere ervaringen met participatie, 2) van anderen te horen krijgen dat je het kan, 3) zien hoe anderen participatie succesvol inzetten, wat vertrouwen geeft dat je dit zelf ook kan, en 4) omgaan met emotionele/fysieke reacties (25). Op basis van deze theorie kan vertrouwen in eigen kunnen groeien wanneer beleidsadviseurs laagdrempelig ervaring opdoen en feedback krijgen. Dit kan op verschillende manieren worden vormgegeven (zie de tekstboxen voor voorbeelden). Door juist ook jongeren zelf hier een rol in te geven, kan dit experimenteren bijdragen aan het organiseren van een betere relatie tussen jongeren en ambtenaren. Ook het leren van anderen is volgens deze theorie belangrijk (25). Meerdere respondenten stellen voor om beleidsadviseurs die minder ervaring hebben met participatie te koppelen aan (meer) ervaren collega's die hen op weg helpen. Een van de opties is om mee te lopen met collega's in de uitvoering en te leren van hun kennis en expertise. Deelnemende jongerenconsulenten en jeugd- en gezinscoaches geven aan dat dit nauwelijks gebeurt, terwijl hier wel veel mogelijkheden voor zijn. Daarnaast zien respondenten kansen in het (breder) delen van positieve voorbeelden om collega's het vertrouwen te geven dat betekenisvolle jeugd- en jongerenparticipatie mogelijk is en hen te inspireren om hier zelf ook mee aan de slag te gaan. Het is helpend als beleidsadviseurs met verschillende achtergronden, persoonlijkheden en leeftijden laten zien hoe zij dit inzetten, omdat nu de aanname heerst dat alleen jonge, extraverte collega's dit kunnen. Tot slot is het delen van ‘eye opener’ verhalen vanuit kinderen en jongeren belangrijk volgens respondenten omdat het zorgt voor bewustwording van de meerwaarde van participatie. Wanneer binnen de gemeente zichtbaar wordt hoe beleid via participatie samen met kinderen en jongeren betekenisvol wordt vormgegeven kan dit eraan bijdragen dat de gangbare manier van werken langzaam maar zeker verandert.

Frame innovatie om op een andere manier naar jongerenparticipatie te kijken

Susanna Osinga (23) gebruikte tijdens haar afstudeerproject (TU Delft) de frame innovatie benadering van Kees Dorst (13), om op een andere manier naar jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid te kijken. Ze formuleert op basis van de interviews en aanvullende creatieve sessies met belanghebbenden vier thema's die spelen bij zowel jongeren als beleidsadviseurs: 1) 'open hearts, open minds', 2) 'navigating the unknown', 3) 'driven by responsibility', en 4) 'what you do matters'. Op basis van deze thema's heeft ze meerdere frames ontwikkeld die helpen om tot een concrete aanpak te komen. Een voorbeeld van een frame is de metafoer van een reisbureau dat voor, tijdens en na het participatietraject passende navigatie biedt aan zowel jongeren als beleidsadviseurs. Waar de een behoefte heeft aan een 'all-inclusive' reis gaan anderen liever zelf op pad. Haar eindrapport bevat veel concrete suggesties en aanbevelingen, bijvoorbeeld manieren om jongeren en beleidsadviseurs te stimuleren om elkaar tijdens langdurige trajecten tussentijds feedback te geven, waardoor duidelijk wordt dat ze voortgang maken. Ook stelt ze strategieën voor om meer aandacht te geven aan de persoon achter de rol, waardoor meer connectie kan ontstaan tussen jongeren en beleidsadviseurs (23). Een vervolgstap zou zijn om via prototyping inzicht te krijgen in de kansen die deze oplossingsrichtingen bieden.

Hoe had ik dit zelf als
jongere ervaren?

Een persoonlijke aanpak om in actie te komen

Een voorbeeld van hoe een persoonlijke benadering kan helpen om in actie te komen is een aanpak die wordt ontwikkeld door afstudeerder Betsie Loeffen, TU Delft (26). Ze ontwerpt een leerproces dat beleidsadviseurs bij de gemeente Rotterdam stimuleert om ervaring op te doen met jongerenparticipatie op hun specifieke beleidsthema. Deze aanpak is gebaseerd op Wetter-Edman, Vink en Blomkvist (27) en is gericht op het opdoen van nieuwe ervaringen waardoor vaste gewoonten kunnen veranderen. Het leerproces bestaat uit een aantal gesprekken waarin beleidsadviseurs worden uitgenodigd om (kleine) experimenten vorm te geven en die binnen enkele weken uit te voeren, zoals een dag meelopen met een jongerenwerker.

Op basis van evaluatiegesprekken helpt het leerproces beleidsadviseurs om mogelijkheden voor jeugd- en jongerenparticipatie in beleid te herkennen en te concretiseren. Het experiment helpt hen om klein te beginnen op een manier die past bij hun vaardigheden. Ook stimuleert het hen om tijd en ruimte te nemen om daadwerkelijk aan de slag te gaan (26).

4.3 Slotbeschouwing en vooruitblik

Jeugd- en jongerenparticipatie staat in de belangstelling. Meer en meer wordt onderkend dat het betrekken van kinderen en jongeren bij beleid, niet alleen goed is voor de legitimiteit en effectiviteit van dat beleid, maar dat het ook bijdraagt aan de vorming van kinderen en jongeren zelf. Hoewel er signalen zijn dat velen wel degelijk het belang en de meerwaarde van jeugd- en jongerenparticipatie onderkennen, blijft het tegelijk een lastige zaak. In een organisatie waarin de druk hoog is en de verwachtingen onduidelijk, en waarin participatie door kinderen en jongeren voor velen nog geen gesneden koek is, is het niet vreemd dat er de nodige aarzeling rond dit thema is. Om die reden hebben we in dit rapport strategieën aangedragen die kunnen helpen om de rem die beleidsadviseurs kunnen ervaren, weg te nemen. Enerzijds door als organisatie, in samenspraak met het bestuur, een heldere boodschap af te geven over het belang en de reikwijdte van participatie door kinderen en jongeren. Anderzijds door te investeren in een cultuur waarin de stap ook daadwerkelijk gezet wordt en er met en van elkaar over geleerd wordt.

Met de twee geschetste denkrichtingen liggen nog tal van vragen open. Die vragen richten zich vooral op de vraag hoe dan concreet jeugd- en jongerenparticipatie ingericht kan worden dat kinderen en jongeren daadwerkelijk bereikt worden en ook serieus genomen worden. Deze vragen hopen we in de volgende fase van dit onderzoek ontwerpgericht te lijf te gaan. Door in co-creatie met betrokkenen na te denken welke aanpakken er zouden kunnen helpen, werken we niet alleen aan interventies die herkend en dus gedragen zijn, maar verdiepen we ook onze kennis van de factoren die een rol spelen bij het organiseren van jeugd- en jongerenparticipatie.

Bij dit rapport passen twee kanttekeningen. Ten eerste focust dit rapport zich op participatie in beleid. Het gaat daarom vooral over deelname van kinderen en jongeren aan door de gemeente geïnitieerde processen. De vraag hoe de gemeente ruimte kan geven aan initiatieven die door henzelf worden ondernomen, is daarmee nog niet beantwoord, maar is wel relevant. Ten tweede schemert in de term participatie altijd het primaat van de overheid door. Een term als co-creatie of coproductie geeft al meer de gelijkwaardigheid aan van partners die samenwerken aan de totstandkoming of uitvoering van beleid. We hebben gezien dat er ook binnen de gemeente Rotterdam soms onduidelijkheid is over de vraag wat er onder participatie wordt verstaan (van informeren of inspraak tot aan zelfregie en eigen initiatief). Naar onze mening zou het goed zijn om te bezien welk ambitieniveau (in termen van de Participatiecirkel/trede op de 'Participatieladder' (28) die wordt beoogd) realistisch is en gedragen wordt (5).

5. Reflectie door praktijkpartners

Gemeente Rotterdam

Door betrokkenen vanuit o.a. het Actieplan Vastpakken en niet loslaten

Deze reflectie is gebaseerd op een bijeenkomst met een aantal respondenten en betrokkenen vanuit Actieplan Vastpakken en niet loslaten, 15 april 2024 (n=6).

We herkennen de factoren die in dit rapport naar voren komen. Het is niet per se nieuw, maar het bevestigt wat beleidsadviseurs die dit thema verder willen brengen binnen de organisatie ervaren. Met name de contextuele factoren zoals het gemis van een visie van bovenaf zijn herkenbaar, al wisselt dit per directie. Er is behoefte aan een duidelijke visie op de inzet van ervaringskennis in beleid, uitgesproken steun van bovenaf. Het is wenselijk dat er een concern-brede keuze wordt gemaakt voor de inzet van ervaringskennis. Dat dit niet meer afhankelijk is van de voorkeuren van een individuele beleidsadviseur of dat het alleen in tijdelijke programma's een plek krijgt. Iedere directeur zou zich hierover moeten uitspreken en per afdeling kan dit worden uitgewerkt in een concreet plan. Het nog op te stellen beleidskader jeugd- en jongerenparticipatie kan hier richting in bieden.

We herkennen ook de invloed van de organisatiecultuur. Over het algemeen is de gangbare manier van werken om professionals en organisaties te betrekken bij de ontwikkeling en evaluatie van beleid, maar niet de doelgroep zelf. Dat is niet compleet. Participatie wordt nu gezien als iets voor erbij, iets nieuws, terwijl je het ook zou kunnen zien als een normaal onderdeel van je werk. Deels komt dit voort uit de snelheid waarmee gewerkt moet worden, terwijl participatie tijd vraagt. Daarnaast heeft het te maken met een voorkeur voor wetenschappelijke onderbouwing in plaats van de visie vanuit de doelgroep.

Wat betreft de individuele factoren zou het helpen als er binnen de gemeente meer ondersteuning is om beleidsadviseurs te stimuleren om jeugd- en jongerenparticipatie betekenisvol vorm te geven, bijvoorbeeld via training, scholing en een rol voor (jongeren)ambassadeurs. Niet een eenmalig adviesgesprek, maar ook ondersteuning tijdens het hele participatietraject. Binnen de gemeente gebeurt al veel in het vormgeven van jeugd- en jongerenparticipatie, maar vaak fragmentarisch. Programma's en projecten stoppen weer. Er kan worden onderzocht wat daarin werkt, hoe het collega's bevalt en wat er kan worden geborgd. Er is een groep koplopers die bereid is zich voor dit thema in te zetten, het verder te ontwikkelen en andere collega's hierbij wil ondersteunen. Het zou helpen als er door de directie steun wordt uitgesproken voor jeugd- en jongerenparticipatie, zodat er tijd en ruimte wordt gemaakt voor de invulling van die ondersteunende rol.

We zien veel kansen om een aanpak te ontwikkelen die inspeelt op de factoren die in dit rapport naar voren komen. Onze wens is om dit samen met collega's, teammanagers, afdelingshoofden en directeuren verder vorm te geven. We kunnen klein beginnen, maar willen weten of er brede steun en draagvlak is voor jeugd- en jongerenparticipatie, zodat er daadwerkelijk verandering kan komen.

Kinderombudsman Rotterdam-Rijnmond

Door Josje van Nes en Stans Goudsmit

Dit rapport geeft inzicht in facetten die de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid ingewikkeld maken. Het verschil met participatie door volwassenen zit hem vooral in hoe je participatie vormgeeft. De toon en de vorm. Kinderen kunnen soms minder goed dan volwassenen het geheel overzien van zaken waarop geparticipeerd kan worden dus daar moet je de scope op worden aangepast. Op welk specifiek deel wil je de beleving van de jeugd meenemen?

De grootste uitdaging zien wij in het zelf gaan doen, ongemak ervaren. Het gaat om eigenaarschap voelen, wie ligt wakker van het eindresultaat? Van de gemiddelde beleidsadviseur mag je verwachten dat die hier zelf mee aan de slag kan. We vragen ons af: hoe kan goede participatie geen onderdeel zijn van de vaardigheden die je kunt verwachten bij een beleidsmaker? Je kunt toch geen beleid maken zonder je te verdiepen in de mensen voor wie je het maakt? Wat is de achtergrond qua opleiding van de gemiddelde beleidsmaker? Bestuurskunde? Zit er in die opleiding geen aandacht voor deze vaardigheden? Wat staat er in de gemiddelde functieomschrijving van een beleidsmaker?

Duidelijk uitgesproken steun en stimulans van bovenaf zijn belangrijke aandachtspunten, daar is behoefte aan bij ambtenaren. Wel zijn we kritisch op de aanbeveling om in te zetten op reflectie en dialoog. Binnen de gemeentelijke organisatie is dit een natuurlijke reflex die heel veilig voelt voor de gemiddelde ambtenaar. Navelstaren en praten, praten, praten over. Dat is een risico. Vanuit team Participatie en Verkiezingen is er al een visie op participatie (het 'Kompas' is onlangs uitgebracht). Die visie kan ook gewoon worden toegepast op jeugd-participatie, het onderscheid zit in toon en vorm en doen in de uitvoering. We zien kansen in het idee van een reisbureau met verschillende varianten (van all inclusive tot self drive). Vanuit dit bureau zou je dan ook de ervaringen kunnen delen van alle participatie-reizigers. Uiteraard moet dit wel breder worden uitgewerkt.

We raden aan om voorzichtig te zijn met termen als co-creatie, dat is namelijk de meest ultieme vorm van participatie en bewerkelijk, ingewikkeld, de next level variant. Als je alles zo zou gaan noemen moet je het dus ook zo gaan doen, dat kan ambtenaren afschrikken. Soms wil je ook helemaal niet co-creëren maar simpelweg inspraak organiseren. Dat hoeft geen probleem te zijn zolang je maar glashelder bent over wat je inzet en doel is aan de start van je contact met de doelgroep. Wat verwacht jij van de deelnemers en wat kunnen zij van jou verwachten?

Bij Ombudsman Rotterdam Rijnmond hebben we de term 'participatie' vervangen door 'zimmen': zeggenschap, inspraak, meepraten, meebeslissen. We hebben er een werkwoord van gemaakt want dit goed en zorgvuldig doen is nu eenmaal vooral ook hard werken.

Young010/LOKAAL

Door Lizelot van den Berg en Aysel Kaya

Wat betreft de individuele factoren, wordt helaas de opvatting bevestigd dat kinderen en jongeren niet als ervaringsdeskundigen worden gezien, ondanks hun betrokkenheid bij onderwerpen die hen aangaan. We vinden het jammer om de opvattingen over kinderen en jongeren in het rapport te lezen. Hoewel wij de opvattingen vanuit de praktijk herkennen vinden wij het spijtig dat het rapport dit bevestigt. De opvatting dat kinderen en jongeren niet volwassen genoeg zijn om deel te nemen laat zien dat kinderen en jongeren nog niet worden gezien als ervaringsdeskundigen, terwijl zij dit wel zijn op de onderwerpen die hen aangaan. Daarnaast zijn er een hoop jongeren die met dezelfde problematiek te maken hebben als iedere andere volwassene, zoals het niet kunnen vinden van een woning, problemen met mentale gezondheid en armoede. De opvatting dat jongeren niet zitten te wachten op participatie is ook problematisch. Onze ervaring hierin is anders, er staan zoveel jongeren te springen om mee te doen en serieus genomen te worden.

Het probleem van een gebrek aan vertrouwen in eigen kennis en ervaring van beleidsadviseurs is iets wat wij niet direct zien als een bedreiging voor het mogelijk maken van jeugd- en jongerenparticipatie. In het rapport komt naar voren dat beleidsadviseurs dit nu overlaten aan collega's, jongerenwerkers en/of externe bureaus. Wij zien dit echter niet als problematisch omdat samenwerken met jongerenwerkers en/of externe organisaties juist ook heel waardevol kan zijn om jongerenparticipatie mogelijk te maken. De ervaring en het netwerk zijn er namelijk al, hier kan gebruik van worden gemaakt! Jongerenwerkers of organisaties zoals Stichting Lokaal kunnen juist bijdragen door als het ware als 'vertaler' op te treden tussen de beleidsadviseurs op gemeentelijk niveau en de jongeren in de wijken, waardoor de twee toch makkelijk met elkaar in contact kunnen komen en er dus meer mogelijkheden ontstaan voor jeugd- en jongerenparticipatie.

Wij erkennen het belang van een gezamenlijk opgesteld normatief kader voor jeugd- en jongerenparticipatie om de contextuele factoren een minder grote rol te laten spelen. Het gebrek aan een gedeelde visie op de rol van jeugd- en jongerenparticipatie in de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid is iets wat wij herkennen. Als een gemeentelijke organisatie de input van jongeren via bijvoorbeeld Young010 vraagt is er vaak grote variatie in vorm. Er is niet alleen verschil in waar op de participatieladder de inspraak van Young010 verwacht wordt, maar ook in hoe dit verzameld wordt en wat er vervolgens mee wordt gedaan. >>>

De richting om via reflectie en dialoog tot een gedeeld normatief kader te komen wat betreft de inzet van jeugd- en jongerenparticipatie in beleid zijn wij ontzettend enthousiast over. Niet alleen omdat het serieus nemen van jongeren op die manier meer steun en rugdekking krijgt vanuit de organisatie, maar ook omdat het meer structurele jongerenparticipatie met zich mee kan brengen. Als er vaste kaders en werkwijzen zijn om jongeren te betrekken bij beleid, is het makkelijker om jongeren structureel mee te nemen in het maken van beleid, en niet alleen per onderwerp dat jongeren aangaat of omdat de beleidsadviseur toevallig zelf veel affiniteit heeft met jongeren. Vaste kaders voor jongerenparticipatie binnen de organisatie kan structurele participatie mogelijk maken.

We zijn zelf ook betrokken bij het opstellen van het beleidskader voor jeugd- en jongerenparticipatie naar aanleiding van de in 2021 aangenomen motie om kinderen en jongeren structureel te betrekken bij beleid. Wij verzamelen actief input van jongeren op dit thema. Door middel van meerdere bijeenkomsten gaan wij met jongeren in gesprek om hen vragen voor te leggen als: hoe kun jij als jongere beter/ vaker/ sneller/ inhoudelijker betrokken worden bij (gemeentelijk) beleid? Hoe kan de gemeente jou bereiken? Wat heb je daarvoor nodig? Wij koppelen dit terug aan de gemeente om zo ook jongeren te betrekken in het opstellen van het beleidskader voor jeugd- en jongerenparticipatie.

Democracy Reloading

*Europees partnerschap, in Nederland uitgevoerd door
Erasmus+ Jeugd en Nederlands Jeugdinstituut*

Door Lindsay Vogelzang

Onderzoek naar jongerenparticipatie in de context van de lokale democratie van de gemeente is ontzettend waardevol en dat blijkt ook weer uit het rapport van Healthy Start. Om een omgeving te creëren waarin jongeren op een betekenisvolle meedoen, meepraten en meebeslissen is het van belang te weten wat de hindernissen en uitdagingen zijn die beleidsmedewerkers, en andere stakeholders binnen de gemeente, soms uit het veld slaan.

In de factoren die geïdentificeerd zijn in dit onderzoek zien wij overlap met het Europese framework dat ontwikkeld is onder de vlag van het Europees Strategisch Partnerschap Democracy Reloading. Dit framework laat een verzameling zien van 24 competenties, kennis en waarden die gewaarborgd moeten zijn binnen de gemeente om jongerenparticipatie op een duurzame en betekenisvolle manier te structureren. Dit rapport voegt de nuance toe die in de Nederlandse context speelt.

Wij zien mogelijkheden om de bevindingen uit het rapport te verbinden met een overkoepelend maatschappelijk doel waar jongerenparticipatie aan bijdraagt. De beweegredenen waarom het belangrijk is om beleid beter te laten aansluiten op de leefwereld van jongeren. >>>

Op deze manier is jongerenparticipatie niet enkel een doel op zichzelf, maar een manier om maatschappelijke verandering te bewerkstelligen. Bijvoorbeeld de urgentie van jongerenparticipatie in besluitvormingsprocessen om onze lokale democratie te versterken.

We zien en lezen ervaringen terug die naar onze verwachting herkend zullen worden door beleidsmedewerkers uit alle hoeken van Nederland, waaronder degenen die deelnemen aan ons trainingstraject en netwerk. De uitdagingen die op individueel en contextueel niveau worden besproken in dit rapport komen terug in gesprekken die wij hebben met de deelnemers van ons traject. Hierin merken wij hoeveel steun en erkenning beleidsmedewerkers halen uit uitwisseling met anderen die in eenzelfde soort functie werken. Dit rapport kan ook die erkenning zijn op een andere manier dan door fysieke uitwisseling. Daarom raden wij aan om de uitkomsten van dit onderzoek breder te verspreiden buiten de gemeente Rotterdam.

En na het lezen over tot actie zoals de voorgestelde aanpak met focus op samenhang. Daar kan je het niet mee oneens zijn, maar het roept vragen op waar en hoe te beginnen. Hier ontstaat een spanningsveld met de intentie van beleidsmedewerkers om het 'goed te willen doen'. Wanneer is een aanpak succesvol als je niet alles in een keer kunt veranderen? Een focus op samenhang is belangrijk voor de bewustwording welke factoren van belang zijn. Vervolgens is het fijn om te weten hoe je aan de slag kunt met (nieuw) verworven bewustzijn, zodat je niet uit het veld geslagen wordt. Volgens ons vraagt dit de competentie om impactvolle interventies op te zetten en uit te voeren. Dit zijn (kleinschalige) acties die je onderneemt om beweging te brengen in het samenhangende systeem van de gemeente. De voor iedereen bekende uitspraak: 'participatie moet je gewoon doen', maar dan binnen het grotere plaatje vanuit het plan om het systeem in beweging te krijgen.

Referenties

1. United Nations. Commission on Human Rights. Convention on the Rights of the Child. UN; 1991.
2. Macauley T, Rolker HB, Scherer M, Brock J, Savona N, Helleve A, et al. Youth participation in policy making processes in the United Kingdom: a scoping review of the literature. *Journal of Community Practice*. 2022;30(2):203-24.
3. Checkoway B. What is youth participation? *Children and youth services review*. 2011;33(2):340-5.
4. McMellon C, Tisdall EKM. Children and young people's participation rights: Looking backwards and moving forwards. *The International Journal of Children's Rights*. 2020;28(1):157-82.
5. Cahill H, Dadvand B. Re-conceptualising youth participation: A framework to inform action. *Children and Youth Services Review*. 2018;95:243-53.
6. Number 5 Foundation. Rapport 'Bondgenoten in Democratie'. Maart 2021. 114 p. Geraadpleegd op 3 maart 2024, via <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-99ee64c5-7fb6-4cff-8de2ff1b3bb07404/pdf>
7. Zweegman S, Rosalina Z, Redan S, Vermeulen F, Kaulingfreks F. Ongemakkelijke ontmoetingen: Politieke participatie van jongeren in Amsterdam. *Journal of Social Intervention: Theory & Practice*. 2023 Jul 1;32(4).
8. Fierloos, IN, te Brinke, LW, van Buuren, A. Healthy Start Rapport I – Jongerenparticipatie in beleid: Wat werkt? Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam. December 2023. 53 p.
9. Migchelbrink, K, van de Walle, S. A systematic review of the literature on determinants of public managers' attitudes toward public participation. *Local Government Studies*. 2022;48(1), 1-22.
10. Ianniello, M, Lacuzzi, S, Fedele, P, & Brusati, L. Obstacles and solutions on the ladder of citizen participation: a systematic review. *Public management review*. 2019;21(1), 21-46.
11. Quintelier E. Differences in political participation between young and old people. *Contemporary politics*. 2007 Jun 1;13(2):165-80.
12. Vromen A, Collin P. Everyday youth participation? Contrasting views from Australian policymakers and young people. *Young*. 2010 Feb;18(1):97-112.
13. Dorst K. Frame innovation: Create new thinking by design: MIT press; 2015.
14. Boerman T, Donselaar N, Goudsmit S. Wie, wat, waar? Onder de loep: Gemeentelijke regelingen voor kinderen in armoede. Gemeentelijke Kinderombudsman. Januari 2021. Geraadpleegd op 26 maart 2024, via https://www.kinderombudsmanrotterdam.nl/web/uploads/2021/01/rapport_Onder-de-loep-gem-armoederegelingen-voor-kinderen.pdf.
15. Langmann, Sten, and David Pick. "Photography as a social research method." (2018): 978-981.
16. Weiss J. What is youth political participation? Literature review on youth political participation and political attitudes. *Frontiers in Political Science*. 2020 May 15;2:1.
17. Gemeente Rotterdam. De Staat van de Jeugd: Een overzicht van cijfers over de Rotterdamse jeugd. 2022. Geraadpleegd op 5 maart 2024, via <https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Agenda/Document/d20fcbf6-697f-40d5-8242-f8357f846e4d?documentId=d78a977e-16d6-44ae-b58c-246acc112111&agendaltemId=a6aab326-9117-41ad-808f-0e43e0480b95>
18. Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*. 1991 Dec 1;50(2):179-211.

19. Scott WR. Institutions and organizations: Ideas and interests. Sage; 2008.
20. De Haan, FJ, Rotmans, J. A proposed theoretical framework for actors in transformative change. *Technological forecasting and social change*. 2018;128, 275-286.
21. Edelenbos, J, Klok, PJ, van Tatenhove, J. The institutional embedding of interactive policy making: insights from a comparative research based on eight interactive projects in the Netherlands. *The American Review of Public Administration*. 2009;39(2), 125-148.
22. Pool, E. Macht en moed Praktijkboek. Rijksoverheid, ISWV Uitgevers, Leusden, 2023.
23. Osinga, S. Rethinking Youth Participation in Policy Making: A Frame Innovation Approach. Master thesis. TU Delft: Delft. 2024. <https://repository.tudelft.nl/islandora/object/uuid%3A6301b022-df21-4fbe-aac6-db5f9bfa5e5b>
24. Stichting Alexander. Toolkit inclusieve jongerenparticipatie. Amsterdam. September 2023. 23 p. Geraadpleegd op 24 april 2024, via https://st-alexander.nl/wp-content/uploads/2023/11/Toolkit_inclusieve-jongerenparticipatieStichting-Alexander.pdf
25. Bandura A. Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental psychology*. 1989 Sep;25(5):729.
26. Loeffen, B. 2024. Towards Responsive Policy Making: Enabling policy advisors to experience thinking and acting in response to the needs of youth. Master thesis. TU Delft: Delft. 2024. <https://repository.tudelft.nl/> (publicatiedatum 17 mei 2024).
27. Wetter-Edman K, Vink J, Blomkvist J. Staging aesthetic disruption through design methods for service innovation. *Design Studies*. 2018 Mar 1;55:5-26.
28. Hart RA. Stepping back from 'The ladder': Reflections on a model of participatory work with children. In *Participation and learning: Perspectives on education and the environment, health and sustainability* 2008 (pp. 19-31). Dordrecht: Springer Netherlands.

Bijlage I - Interview guide

*Dit is een lijst met basisvragen. Er werd doorgevraagd en er werden aanvullende vragen gesteld.

Respondenten: beleidsadviseurs gemeente Rotterdam

Duur van het interview: 45-60 minuten

Achtergrond

- 1.Kunt u kort iets vertellen over uw functie bij de gemeente?
- 2.Welke rol speelt jeugd- en jongerenparticipatie op dit moment in uw werk?
- 3.Wat verstaat u onder jeugd- en jongerenparticipatie?
- 4.Wat is volgens u het belang van jeugd- en jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid?

Huidige situatie

- 5.Hoe wordt jeugd- en jongerenparticipatie op dit moment vormgegeven binnen uw beleidskader/project/programma/team?
 - In welke fase(n) van beleidsvorming kunnen jongeren meedenken?
 - Over welke onderwerpen?
 - Hoe wordt de input van jongeren gebruikt?
 - Hoe wordt er een terugkoppeling gegeven?
 - Wat zijn dingen die werken in de huidige aanpak?
 - Wat zou er misschien beter kunnen?

Foto's

We hebben samen met jongeren van het Actieplan Vasthouden en Niet Loslaten verschillende soorten participatiebijeenkomsten uitgebeeld. We vragen beleidsadviseurs naar hun eerste gedachten bij het zien van deze foto's. De eerste is een formele setting, de tweede is een participizza-avond, de derde is een potje tafelvoetbal tussen jongeren en beleidsadviseurs en op de vierde foto zijn ze samen aan het koken.

- 6.Wat komt er bij u op?
- 7.Welke setting zou uw voorkeur hebben? Kunt u dit toelichten? Welke setting staat het dichtst bij hoe het op dit moment gaat? Als deze setting afwijkt van de voorkeur: hoe komt dat?

Uitdagingen

- 8.Wat zijn volgens u de belangrijkste uitdagingen als het gaat om jeugd- jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid?
- 9.Heeft u het idee dat er een afstand is tussen de leefwereld van kinderen en jongeren en de mogelijkheden die de systeemwereld aanbiedt om te participeren?
- 10.Hoeveel ruimte ervaart u om vanuit uw functie aan de slag te gaan met jeugd- en jongerenparticipatie?

11. Zijn er dingen die u ervan weerhouden om (meer) met jeugd- en jongerenparticipatie aan de slag te gaan?

Wensen met betrekking tot jongerenparticipatie binnen gemeente Rotterdam

12. Is er iets dat u vanuit uw functie zou willen doen om jeugd- en jongerenparticipatie in beleid te verbeteren? Welke uitdagingen kunt u tegenkomen? Wat heeft u nodig om deze stappen te zetten?

13. Welke tools of vormen van ondersteuning om met jongerenparticipatie aan de slag te gaan zijn er op dit moment beschikbaar binnen de gemeente Rotterdam? Ziet u ruimte voor verbetering?

Ontwerpproject + toekomstvisie

14. In het project dat we gaan uitvoeren hopen we bij te dragen aan participatie van ongehoorde jongeren in Rotterdam. Aan wie denkt u als het gaat over 'ongehoorde' jongeren?

15. Waar hoopt u dat de gemeente Rotterdam over 5 jaar staat als het gaat om jeugd- en jongerenparticipatie in beleid?

Na afloop

16. Is er misschien nog iets dat we niet hebben besproken maar wat misschien wel belangrijk is om te weten?

17. Heeft u collega's die misschien ook in gesprek willen over jeugd- en jongerenparticipatie in beleid?

Bijlage II - Fotovragen

Veel beleidsadviseurs geven aan dat ze het belangrijk vinden om participatie aantrekkelijk te maken en vormen te kiezen die aansluiten bij de leefwereld van kinderen en jongeren. Over hoe je participatie aantrekkelijk kunt maken lopen de ideeën uiteen. We zijn hierover in gesprek gegaan aan de hand van vier foto's van fictieve participatiebijeenkomsten die gemaakt zijn met en door de Klankbordgroep van het Actieplan Vastpakken en niet loslaten: 1) een formele setting met laptops aan tafel en een beleidsadviseur die wijst naar een flipover, 2) een formele setting met pizza's waarbij wordt meegeschreven op een bord, 3) een potje tafelfootbal tussen jongeren en een beleidsadviseur en 4) een beleidsadviseur en een jongere die samen koken. De foto's zijn gemaakt met door op het Stadsarchief, een locatie van de gemeente.

Zoiets willen we:
samen iets doen

En toch doen
we altijd dit

De foto's riepen sterke reacties op bij de respondenten: 'weer onze setting' en 'dit is de gemeente Rotterdam pur sang'. De 'formele setting' en 'participatiebijeenkomst' komen volgens respondenten het meest in de buurt bij hoe participatiebijeenkomsten op dit moment worden vormgegeven binnen de gemeente Rotterdam, terwijl veel beleidsadviseurs voorkeur hebben voor de informele setting zoals 'samen koken'. Om verschillende groepen kinderen en jongeren aan te spreken moeten er volgens respondenten verschillende mogelijkheden voor participatie worden aangeboden. De kans dat het aansluit bij diverse wensen en interesses wordt dan groter.

'Als je aan jongeren vraagt wil je meedoen aan een participatiebijeenkomst? Denken ze dit [foto van formele setting]: ergens in een donkere kamer achteraf onder TL-verlichting met zijn allen naar een flip-over kijken. Ja zelf zou ik inderdaad een wat informelere sfeer kiezen of zo inderdaad, met iets van eten of koken samen of op een creatieve manier bepaalde onderwerpen aansnijden in plaats van heel, heel, heel statisch. Dus ja, dat kan door middel van spelvorm inderdaad dat je gewoon bepaalde onderwerpen aansnijdt.' (BC12)

'Wat me te binnen schiet is, je kunt denk ik jongerenparticipatie, maar überhaupt burgerparticipatie, op verschillende manieren aanvliegen en ik denk dat wat wij als we het doen, dat we het heel kil en zakelijk kunnen doen, zeg maar, hè. We kunnen zeggen van nou, we hebben een vraagstuk, we vliegen jullie in, ga zitten, vertel je verhaal, bedankt en vervolgens krijg je misschien ergens nog wel een update en dat is het en dan word je het dus echt als soort van ervaringsdeskundige ingevlogen en dat en je hebt nou bijvoorbeeld het niveau wat de laatste foto bij mij dus het associeert, echt gezamenlijk in elkaar investeren inderdaad in die relatie met elkaar, investeren om vervolgens gelijkwaardig dat gesprek aan te gaan. ... Dat laatste [samen koken] klinkt voor mij prettiger, zeg maar, in de samenwerking op een gelijkwaardige manier, dat je weet wat je aan elkaar hebt, dat je ja meer collega's bent van elkaar dan ja kan je dan en dan want ik wil graag je mening weten en bedankt voor je mening en we gaan weer verder.' (BC14)

Een aantal respondenten heeft voorkeur voor een formele setting omdat je dan beter met elkaar kunt praten en jongeren zich serieus genomen voelen. Ook stellen meerdere beleidsadviseurs voor om er een combinatie van informeel en formeel van te maken. Over de inzet van een setting als 'tafelvoetbal' verschillen de meningen. Sommige beleidsadviseurs vragen zich af of je dit nog wel participatie kunt noemen, wel benoemen zij dat dit helpt bij het opbouwen van een band. Wanneer die band er is kan de formele setting volgens hen geschikt zijn.

Een paar respondenten geven aan dat alleen al het zien van de foto's hen prikkelt om bijeenkomsten met kinderen en jongeren anders vorm te geven.

‘Een eerste gedachte [bij de formele setting] is, ja, volgens mij waren wij ook zoiets van plan, maar de beleidsmaker, zeg maar, zo oogt het, de regie ligt bij de beleidsmaker en het lijkt alsof ze een lesje krijgen, zeg maar, anders dan dat de jongeren in de lead zijn, of dat de jongeren en hun expertise centraal staan.’ (BC14)

Slechts een deel van de beleidsadviseurs geeft expliciet aan dat kinderen en jongeren hier zelf een rol in kunnen hebben:

‘We zijn al een fase verder [dan de participizza-avond]. Ja, en ik denk dat jongeren je heel goed kunnen vertellen in welke fase ze zijn. Dus die weten ook of dat ze sushi moeten nemen of dat ze moeten gaan picknicken. Of dat we helemaal niet aan dat soort dingen moeten denken. Dus ik zou juist hen willen uitdagen. Hoe gaan we dit gesprek doen? Doen we het in een gesprek? Doen we het in een ruimte? Met wie en hoe? Dus dat zou ik graag aan ze over willen laten, omdat ik denk, of gezamenlijk doen, omdat ze daar ook creatief in zijn. En misschien, daarom denk ik gezamenlijk, misschien moet je ze ook een beetje op weg helpen. Maar als je gezamenlijk komt tot een mooie vorm, dat zou ik wel interessant vinden. Dat hoeft dan ook niet hier. Of juist wel. Dat sommige denken ik ben daar nog nooit geweest dat vind ik wel interessant. Maar t is inderdaad een beetje ja. Wat mij betreft hoeft het ook niet elke keer hetzelfde. Daar zou ik ook voor pleiten. Ja doen eens lekker wat anders. Dat dat is goed voor ieder z'n hoofd denk ik’. (BC4)

‘Hoe dichter je dat bij jongeren zelf kunt neerleggen, ja alsjeblieft, doe me een lol. En nou ja, wij zijn er wel eens te gemakkelijk in, dit soort zaaltjes. Ja weet je, ik trek dat wel, maar de vraag is of dat dan de eerlijke participatie is, hè? En stiekem zit hem in dit soort kleine, soms subtiele dingen die wij anders moeten doen.’ (BC7)

‘Eigenlijk moet je alle twee uit je comfortzone, dus ga of wat samen ondernemen, maar ga echt... Als je wilt brainstormen dan moet je uit je comfortzone en dan is dit veilig terrein voor ambtenaren, beleidsadviseurs, maar niet voor die jongeren. En dan heb je ook de neiging dat het niet op hetzelfde niveau zit. Dus ik zou eerder dan doen, ga dan op een plek waar jongeren zich thuis voelen. Ga daar organiseren, dat op zijn minst. Maar het liefst ook nog ga gewoon met zijn tweeën uit je comfortzone, waardoor je alle twee moet, nou ja, anders moet denken.’ (BC7)

De foto's zijn gemaakt met jongeren uit de klankbordgroep van het Actieplan Vastpakken en niet loslaten. Een deel van hen heeft een sterke voorkeur voor een informele setting waarin je samen iets doet, zoals samen koken. Het is opvallend dat ook veel beleidsadviseurs voorkeur hebben voor een informele setting, maar jeugd- en jongerenparticipatie in de praktijk meestal toch in een formele setting plaatsvindt. Beleidsadviseurs geven aan dat dit te maken heeft met praktische factoren zoals het regelen van budget, maar ook tijdsdruk en het vastzitten in de gangbare manier van werken waardoor er niet snel wordt gedacht aan nieuwe mogelijkheden (Zie 3.2). Respondenten geven aan dat het lastig kan zijn om dit te doorbreken, maar dat de wil er wel is.

Bijlage III – De ‘Timmerhuisactie’

Om erachter te komen of opvattingen over hoe jongeren ambtenaren zien een drempel vormen om aan de slag te gaan met participatie zijn we in november 2023 via een onderzoeksinstallatie bij de ingang van het Timmerhuis in gesprek gegaan met zo'n 50 ambtenaren. We hebben hen gevraagd om op te schrijven hoe zij denken dat Rotterdamse jongeren hen zien. We kwamen veel negatieve stereotypen over ambtenaren tegen, die in de weg kunnen staan.

Volgens ambtenaren denken jongeren over hen: *‘9 tot 5 oude grijze witte man, saai, oud, luie donders, ze werken niet, zakkenvullers, zeggen veel maar doen niks, te gefocust op regels, streng, niets kan, vervelend, niet positief, bureaucratie, langzaam, traag, stoffig, stop met hippe taal’*.

Andere respondenten denken dat jongeren vinden dat ambtenaren te ver van de realiteit afstaan, bijvoorbeeld: *‘ze bedenken maar wat, ambtenaren snappen niet wat er gebeurt, te ver van praktijk af, ze begrijpen ons niet, afstand tot de realiteit, grote afstand, te ver verwijderd van realiteit, ivoren toren, snappen jullie ons wel?’*.

Tot slot speelt ook de verwachting dat jongeren geen beeld hebben over ambtenaren, bijvoorbeeld: *‘ze kennen ons niet dus hebben geen mening over ons, wat doet die eigenlijk?, black box, niet veel, geen idee wat beleidsmaker is, ver van mijn bed’*. Opvattingen zoals deze kunnen volgens respondenten een drempel vormen om met participatie aan de slag te gaan, naast vele andere belemmerende factoren. De actie bleek een goede gespreksopener en heeft bijgedragen aan meer inzicht in de factoren die in dit rapport naar voren komen.

Bijlage IV - Wat willen jongeren?

Om de aanname dat Rotterdamse jongeren niet op participatie zitten te wachten te toetsen zijn we in december 2023 met een onderzoeksinstallatie naar de 'jongerenverdieping' van bibliotheek Blaak gegaan. In totaal deden er 27 jongeren (12-27 jaar) mee aan de actie.

We vragen jongeren welke rol zij zouden willen hebben in de plannen van de gemeente als het gaat over mentale gezondheid en wonen. Ze kunnen kiezen tussen de rollen: innovator: 'jij komt met nieuwe ideeën over wat anders kan', meeprater: 'jij laat af en toe je mening horen', rebel: 'jij spreekt je uit als je het ergens niet mee eens bent', leider: 'jij bepaalt wat er moet gebeuren en neemt de leiding', samenwerker: 'jij werkt actief mee aan de plannen van anderen' en toekijker: 'jij wacht af wat er gebeurt'. Iedere jongere plakt twee stickers: wit voor wonen en zwart voor mentale gezondheid. De volgende rollen zijn gekozen: meeprater (19 keer), innovator (8 keer), samenwerker (8 keer), toekijker (8 keer), leider (5 keer) en rebel (5 keer). We zijn hierover in gesprek gegaan.

Veel jongeren willen vaker hun mening geven over de plannen van de gemeente wat betreft wonen en mentale gezondheid. Het verschilt per onderwerp welke rol ze het best bij zichzelf vinden passen. Sommige jongeren kiezen voor een rol als innovator of leider omdat dit goed bij hun talenten past en/of omdat ze veel van het onderwerp afweten. De rol meeprater is het meest gekozen. Deze is volgens jongeren ook geschikt wanneer je niet heel veel van een onderwerp afweet, maar wel je mening wil geven. Anderen kiezen voor de rol 'toekijker' omdat ze over een onderwerp als wonen geen sterke mening hebben (onder de 18 jaar) of er te weinig kennis over hebben.

De jongeren waren op het moment dat wij ze aanspraken niet betrokken bij het beleid van de gemeente Rotterdam. Meerdere jongeren vertelden dat ze graag een actievere rol willen maar eigenlijk niet weten hoe je die krijgt. Daar zou meer duidelijkheid over moeten zijn. Ook willen ze van tevoren zeker weten dat de gemeente hun input serieus gaat nemen, daar is vaak twijfel over. Wat ons opviel was de bereidheid van jongeren om met ons in gesprek te gaan en hun openheid. Vragen naar de rol die bij iemand past blijkt een goede gespreksopener.

Bijlage V - Jeugd- en jongerenparticipatie in Rotterdam

Een aantal beleids-specifieke participatietrajecten die tijdens de interviews ter sprake kwamen lichten we hier uitgebreider toe (in aanvulling op 2.2). Ook gaan we in op welke kinderen en jongeren er deelnemen, hoe er wordt ingezet op verwachttingsmanagement, hoe de input van kinderen en jongeren wordt gebruikt en hoe de terugkoppeling wordt vormgegeven.

1) Beleidskader Urban sports

Voor de ontwikkeling van een agenda Urban sports is een intensief participatietraject gestart:

‘Urban Sports dat is een groot onderwerp binnen de sport dat we vanuit de gemeente erg belangrijk vinden. Urban sports is eigenlijk een verzamelnaam voor allerlei verschillende sporten. Denk aan skaten, BMX, 3x3 voetbal of 3x3 basketbal, van alles en nog wat, en dat is echt een sport die heel veel jongeren vooral aanspreekt of jongvolwassenen ook wel. En voornamelijk jongeren die misschien wat sneller buiten de boot vallen in de andere reguliere vormen van sport, zoals op een vereniging. ... We dachten: is dit niet juist een supermooi onderwerp om te kijken hoe we dat echt met hele intensieve participatie, samen met de scene, concrete acties kunnen gaan opstellen om met elkaar ook echt aan te gaan werken? [Toen zijn we] begonnen met hoe gaan we dat dan doen? Wat komt er allemaal bij kijken? Hebben wij daar zelf genoeg kennis van zaken van of wat dan ook? En nu zitten we dus in dat traject.’

‘Participatie bij die nota en zoals we het nu aanpakken, gaat veel verder [dan bijeenkomsten organiseren]. We hebben daar de term ‘participatieve beleidsvorming voor’. Het gaat verder dan meedenken, het gaat ook tot meebeslissen wat er in de agenda komt. Tot op zekere hoogte, want uiteindelijk moeten wij het ook uit handen geven en gaan het bestuur en de raad er natuurlijk over.’

Het participatietraject wordt uitgevoerd in samenwerking met Roffa Takkies. Roffa Takkies staat dicht bij de doelgroep en is door heel Rotterdam in gesprek gegaan met kinderen en jongeren. De uitkomsten van deze gesprekken en verschillende bijeenkomsten die zijn georganiseerd in samenwerking met de doelgroep werden samengevat door het beleidsteam. In een volgende fase zullen deze uitkomsten worden teruggkoppeld aan de deelnemers en krijgen zij de mogelijkheid om mee te beslissen wat er in het beleidskader komt. Het proces van meebeslissen wordt op dit moment vormgegeven.

2) Actieplan Vastpakken en niet loslaten

Het Actieplan Vastpakken en niet loslaten 16-27 jaar richt zich op vijf pijlers van zelfredzaamheid voor jongeren in een kwetsbare situatie: een sociaal netwerk, een dak boven je hoofd, werk of opleiding, financiën en hulp. Dit programma is ontwikkeld in samenwerking met de doelgroep en in het programma is opgenomen dat jongerenparticipatie in iedere fase de rode draad vormt. Er is een klankbordgroep opgericht met in totaal ongeveer twintig betrokken jongeren die adviseren over het plan en de uitvoering. Een deel van deze jongeren is werkzaam voor ExpEx, een stichting die zich richt op de inzet van ervaringsdeskundigheid. Er is vanuit het Actieplan een intensieve samenwerking ontstaan tussen een groep jongeren en beleidsmakers, waarbij de jongeren mogen aansluiten bij alle bijeenkomsten en stuurgroep overleggen. Op verzoek van de jongeren worden er iedere maand bijeenkomsten georganiseerd waarin zij zelf met een thema aan de slag gaan. Naast vragen vanuit het actieplan komen er inmiddels ook vragen vanuit andere teams, programma's en projecten waarover de jongeren uit de klankbordgroep meedenken en creëren:

‘Vorige maand hebben we Rotterdam.nl beoordeeld, want de website moet nog moet nog wel flink veranderd worden eigenlijk voor onze jongeren. Dus daar zijn we de hele middag mee aan de slag gegaan. Morgen gaat het over een toekomstplan en de uitstroomprofielen in de jeugdzorg. [De bijeenkomst daarna] gaat over jongeren en schulden. Wat is er allemaal en wat hebben jongeren nodig?’ ... ‘Op het moment dat het hebben over leren omgaan met geld. Hoe zouden jullie dat dan willen? Wat hebben jullie daarbij nodig en wie hebben jullie daarbij nodig? Dat is dus de verandering die ik nu wel meemaak binnen mijn themagebieden.’

3) Herstelaanpak Rotterdam Sterker door jongeren

Tijdens de herstelaanpak Rotterdam Sterker door Jongeren (inmiddels afgerond) konden er met extra financiële middelen van het Rijk tijdelijk veel jongerenprojecten worden gesubsidieerd, waaronder projecten gericht op jongerenparticipatie. Voorbeelden hiervan zijn een samenwerking met het Huis van Asporaat om bijeenkomsten te organiseren waarin bekende Nederlanders en rolmodellen met jongeren in gesprek gingen over hoe zij met de coronamaatregelen omgingen en welke vragen er bij hen leefden en aandacht voor persoonlijke ontwikkeling. Er was financiële steun voor het project Roffa Takkies, via deze organisatie interviewen jongeren hun leeftijdsgenoten in de stad, zowel digitaal als straatinterviews en is er geëxperimenteerd met de inzet van sociale media om meer Rotterdamse jongeren te betrekken. Vanuit Young010 zijn er in verschillende Rotterdamse wijken gesprekken met jongeren gevoerd, waaruit de behoefte aan een eigen plek sterk naar voren kwam. Naar aanleiding hiervan wordt ingezet op de realisatie van jongerenhubs.

4) Jongerenhubs

Er wordt toegewerkt naar de realisatie van 33 Rotterdamse jongerenhubs, waarbij jongeren betrokken worden bij de inrichting, de programmering en de uitvoering van activiteiten. Hoe dit exact vorm krijgt verschilt per wijk.

‘Wat zijn belangrijke onderwerpen in hun wijk? Dus bijvoorbeeld heel erg gebrek aan sport- en spelactiviteiten of missen ze juist iets op het vlak van cultuur of zijn bepaalde problematieken waar jongeren soms echt met de handen in het haar zitten waarmee we ze verder kunnen helpen?’

In iedere wijk wordt ingezet op jongerenparticipatie, bijvoorbeeld door in samenwerking met jongerenwerkers bijeenkomsten en gesprekken te organiseren: *‘wat hebben jullie nodig? Hoe zou een jongerenhub er vervolgens jullie uit moeten zien? En wat voor programmering zou dat moeten hebben? Wil jij misschien een rol spelen in de ontwikkeling van zo’n jongerenhub?’*

‘Jongerenhubs is echt iets wat zich nog heel erg gaat ontwikkelen de komende tijd in Rotterdam. Dus we staan ook nog wel een beetje in de startblokken van die verdere ontwikkeling. Ik denk dat gewoon het betrekken van de jongeren, hen uitnodigen, dat dat al sowieso al een stap in de goede richting is, voor alles wat we doen.’

5) Programma Preventie met gezag

Voor de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma Preventie met gezag gericht op het voorkomen van jeugdcriminaliteit zijn er diverse bijeenkomsten georganiseerd voor zowel professionals als jongeren. Er wordt samengewerkt met o.a. Stichting Confro, een organisatie die jongeren betreft via theater en met de Nacht Club waar gewerkt wordt via social design. Een wens is om jongeren in de volgende fase ook te betrekken bij de uitvoering van het programma:

‘Wat we nu heel graag willen, is jongeren meer een stem geven in de uitvoering van de interventies of ik ook het uitvinden van nieuwe interventies, want daar gaat het programma ook over, dus het zet in eerste instantie in op het uitbreiden van het al bestaande. Maar daarnaast zoeken we ook de ruimte om ja nieuwe dingen uit te proberen.’

Participatie binnen dit programma wordt een proces van jaren:

‘Het programma gaat zich straks natuurlijk ook weer uitsplitsen in allerlei projecten, interventies en dan zal erop veel microniveau ook wel weer jeugdparticipatie plaats moeten vinden.’

6) Team Toeslagenaffaire

Vanuit het team dat zich binnen de gemeente Rotterdam inzet voor gedupeerden van de Toeslagen affaire zijn verschillende bijeenkomsten georganiseerd voor en door kinderen en jongeren. Daarnaast is een jongere bij de gemeente Rotterdam in dienst genomen als ervaringsdeskundige. Als ervaringsdeskundige heeft deze jongere een adviserende rol. Daarnaast zet deze jongere zich in voor participatie van andere kinderen en jongeren, door het vormen van een netwerk en het organiseren van bijeenkomsten.

7) NIBUD boekje

Tijdens de interviews en gesprekken bij de gemeente zijn nog een aantal andere voorbeelden van beleids-specifieke jeugd- en jongerenparticipatie naar voren gekomen. Zo kregen jongeren een stem in de ontwikkeling van het NIBUD boekje dat jongeren krijgen wanneer zij 18 jaar worden:

‘Wij hebben [NIBUD] Rotterdamse informatie aangeleverd om te verwerken in dat boekje, zodat we dat boekje aan jongeren kunnen geven. We hebben dat gecheckt met jongeren van: joh, hoe zou dat boekje een beetje vormgegeven moeten worden dat het aantrekkelijk is? Nou, daar hebben we allerlei aanbevelingen gedaan, zoals bijvoorbeeld een QR-code, zodat als ze als informatie lezen dat ze gelijk met een telefoon dan naar die website kunnen zonder dat ze naar computer hoeven te gaan of dat ze het zelf moeten intikken.’

Voor een volgende fase wordt de rol van jongeren mogelijk groter:

‘We zitten een beetje te twijfelen, willen we doorgaan met het nieuwe boekje, want dat zijn 80 pagina's en als je 17 bent en je krijgt een boek van 80 pagina ga je dat lezen? Nee dus, maar dan ben ik er ook heel erg voor om dus zo'n participatietraject van oké dit niet, wat dan wel? ... Wij hebben bepaalde ideeën, maar wat zijn jullie ideeën dus? En dan is het hoe dat gecommuniceerd wordt, weet ik niet precies, maar dan zou ik ook een beetje vrijblijvend ingaan.’

8) Jeugdvakantieland

Tot slot is er een participatietraject met kinderen gestart voor het opnieuw vormgeven van Jeugdvakantieland:

‘Er werd gezegd [intern] ja, dat moeten we eigenlijk veranderen. Het is altijd een beetje ouderwets en we moeten veel meer dit en we moeten veel meer dat... En ik heb vervolgens gezegd: ja, weet je, ik wil best met die organisatie in gesprek gaan over veranderingen, maar ik ben niet de doelgroep. Ik ben niet degene die kan zeggen dat die trampolines of die springkussens, dat dat niet aansluit, zeg maar. We hebben een onderzoeksbureau ingehuurd die vervolgens met inderdaad de doelgroep kinderen tussen de 4 en 12 jaar in gesprek is gegaan, ter plekke op Jeugdvakantieland, maar ook met hun ouders op scholen om te kijken van ja, wat vinden jullie hier nou van?’

Beleidsvraag en vorm van participatie

Welke vorm van participatie passend is hangt volgens respondenten (onder andere) sterk af van de beleidsvraag:

‘Het ligt natuurlijk ook gewoon aan wat de vraag is, wat de opdracht is, hoe een programma in elkaar zit. Als je gewoon wil weten wat voor kleur de glijbaan moet worden in de speeltuin is dat een hele andere vraag als wat wij aan het onderzoeken zijn, weet je wel, dus dan kan je ook met gewoon met kindertekeningen, bijvoorbeeld of weet ik veel kindertekeningwedstrijd, kleur, glijbaan. Dan is het ook wel genoeg. Nou en als het dan geel wordt, de kleur is... Dan weten de kinderen: ja, geel heeft gewonnen, weet je en dan staat ie er over twee weken, dat is gewoon anders, maar ik denk voor gewoon voor heftige vraagstukken denk ik dat dat deze manier [van intensief en langdurig samenwerken] wel werkt.’

Volgens respondenten zijn er een aantal thema's waarbij jeugd- en jongerenparticipatie meer voor de hand ligt en vaker wordt ingezet:

‘[Er zijn denk ik wel] specifieke thema's waarop dat meer gebeurt dan op andere. Op een thema als wonen zal denk ik niet zo snel een kind worden betrokken, terwijl zij dat wel belangrijk vinden. ... Het liefst [moet het] wat mij betreft ook niet alleen bij onderwerpen die over kinderen gaan.’

Volgens respondenten kan participatie in beleid veel breder worden ingezet:

‘Volgens mij kan het uiteindelijk eigenlijk bijna overal, dus volgens mij is het zelfs met ja noem eens wat, zelfs met het tegengaan van radicalisering van jongeren, zelfs daar is het ook mogelijk. Dus als ik denk aan een heel strak beleidsterrein dat, of weet ik veel drugsgebruik tegengaan of noem maar iets anders. En zelfs daar kan je nog steeds zeggen, oké, maar hoe kunnen jongeren hier zelf ook in participeren en kunnen die hier zelf een rol in hebben en de het gaat denk ik haast meer om een soort van mindset zo van oké, maar het wordt sterker als ik het samen met jongeren kan doen in plaats van het helemaal opleggen. En dan kan je het bijna overal toepassen.’

Kinderen en jongeren die deelnemen

Voor een stad ter grootte van Rotterdam nemen er volgens respondenten relatief weinig kinderen en jongeren deel. Naast zorgen over het aantal kinderen en jongeren dat op dit moment wordt bereikt zijn er ook zorgen over de representativiteit. Wanneer er jeugd- of jongerenparticipatie plaatsvindt is het volgens respondenten relatief vaak dezelfde groep kinderen en jongeren die deelneemt. Kinderen en jongeren die deelnemen zijn vaak niet representatief voor verschillende groepen kinderen en jongeren in Rotterdam, waardoor zij niet goed vertegenwoordigd zijn. Een thema dat vaak naar kwam is het bieden van (financiële) compensatie aan jongeren die participeren. In de huidige trajecten wordt dit aangeboden in de vorm van een reiskostenvergoeding en/of vrijwilligersvergoeding, een onkostenvergoeding, een cadeaubon, een lunch of diner. Dit draagt er volgens respondenten aan bij dat een grotere groep jongeren de mogelijkheid krijgt om deel te nemen.

Input gebruiken in beleid

Tijdens de interviews zijn voorbeelden gegeven van hoe de input van kinderen en jongeren is meegenomen in beleid, waaronder de realisatie van de jongerenhubs, het Actieplan Vastpakken en niet loslaten dat samen met jongeren is opgesteld en het project Agenda Urban sports waarvoor de input van jongeren de basis vormt. Voor sommige participatietrajecten was het echter onduidelijk hoe de input van kinderen en jongeren is meegenomen in beleid. Twijfel over de representativiteit van de deelnemende groep kinderen en jongeren lijkt de kans dat input uiteindelijk niet wordt meegenomen in beleid te vergroten.

Het risico dat input niet wordt meegenomen kan volgens respondenten worden verminderd door in te zetten op duidelijk verwachtingsmanagement. Daarnaast is het volgens hen belangrijk om bestuurders al voor de start te betrekken. Er kunnen afspraken worden gemaakt over het implementeren van de uitkomsten van een participatieproces, mits het aan bepaalde voorwaarden voldoet. Deze voorwaarden moeten helder worden gecommuniceerd.

Terugkoppeling

Volgens respondenten is het in sommige gevallen heel duidelijk wat er met de input van kinderen en jongeren is gedaan, terwijl het in andere gevallen een veel abstracter proces is:

‘Ik moet heel eerlijk zeggen omdat het programma eigenlijk best wel abrupt is gestopt, ik weet niet goed hoe het eigenlijk vergaan is met betrekking tot het stukje beleidsevaluatie. Dus hoeveel is daadwerkelijk ook in beleidsprogramma's terecht gekomen?’

‘Waar het dan heel spannend wordt, is als daar iets uitkomt wat onvoorzien was. En, waarvan iedereen voelt van: ‘oh, dit hadden we niet bedoeld’. Ik ken weinig voorbeelden die dan nog succesvol bleven, die dan zeiden, nee, maar we gaan het toch gewoon doen.’

‘Dan kon je heel concreet zeggen, nou, hier kunnen we wel wat mee doen en hier kunnen we niet wat mee doen. Dus dat ging heel makkelijk en bij andere sessies is het gewoon vaker dat je meer een verslag maakt en dat je dan wel een beetje zegt van dit zijn de vervolgstappen die we meenemen erin maar dat was een wat abstracter proces. Dan wordt het ook een wat abstracte terugkoppeling. Ja, maar in feite is het wel altijd samenvatting, terugkoppeling en hoe nu verder. Dat is een beetje de rode lijn, denk ik.’

Participatie in beleid is vaak een langdurig proces. Een manier voor respondenten om daarmee om te gaan is om tussentijds steeds een terugkoppeling te geven van kleine stappen die wél worden gezet:

‘Wat ik dan doe is dat ik ze op de hoogte breng van elke stap die we maken, dus dat ik dan zeg van joh, ik heb nou een afspraak met [die collega], dan heb ik een afspraak met [mijn andere collega]. Nou dan weet je wel, dus dan houdt dat je op de hoogte van wat er nu met hun input gaat gebeuren. En, dat is al prettig, weet je wel, dan geef ik ze ook terug wat de reacties zijn geweest, weet je dan, zegt [een collega] top en wat goed en wat goed dat hierover hebben nagedacht, weet je wel, dus dan laten we ook zien van joh, weet je wel, hé, jullie feedback wordt gewaardeerd, je krijgt de complimenten over goed dat jullie dit zo gezien hebben. En dat maakt bijvoorbeeld dat ze dan ook meer zelfvertrouwen krijgen. Dat ze dan ook gewoon de volgende keer ook veel nog veel beter geen mening durven te geven.’

Ook wanneer input niet kan worden meegenomen is het volgens respondenten belangrijk om een terugkoppeling te geven:

‘Ik baal ook als iets niet lukt. Of weet je, dat moet je ook gewoon eerlijk zeggen. Ik denk dat menselijk zijn eigenlijk daarin. Ik denk dat dat eigenlijk al gewoon het belangrijkste is: dat ze zich gehoord voelen.’